

Diplomová práce

Divadelní spolek Krakonoš v obci Vysoké nad Jizerou: tradice ochotnického divadla, zážitková pedagogika a výuka v terénu jako způsob rozvoje povědomí o regionální historii na 2. stupni ZŠ.

Studijní program:

N0114A300076 Učitelství pro 2. stupeň základních škol

Studijní obory:

Dějepis
Zeměpis

Autor práce:

Bc. Adéla Drmlová

Vedoucí práce:

PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.
Katedra historie

Liberec 2023

Zadání diplomové práce

Divadelní spolek Krakonoš v obci Vysoké nad Jizerou: tradice ochotnického divadla, zážitková pedagogika a výuka v terénu jako způsob rozvoje povědomí o regionální historii na 2. stupni ZŠ.

<i>Jméno a příjmení:</i>	Bc. Adéla Drmlová
<i>Osobní číslo:</i>	P21000908
<i>Studijní program:</i>	N0114A300076 Učitelství pro 2. stupeň základních škol
<i>Specializace:</i>	Dějepis Zeměpis
<i>Zadávající katedra:</i>	Katedra historie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je průzkum dosud nezpracovaného archivu divadelního spolku Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou a pokus na základě této sondy vytvořit korpus vzdělávacích materiálů k výuce regionální historie na Vysocku. Hlavními předměty výzkumu bude dochovaná jednatelská kniha (od roku 1895), jednatelské zápisy (od 1930) a zprávy (od 1966), spolková matrika, seznamy představení, soubor plakátů a další položky nezpracovaného fondu. Vypracované didaktické materiály budou vycházet z obeznámenosti s principy zážitkové pedagogiky a badatelské výuky. Jednotlivé aktivity budou pracovat s motivy a lokalitami spjatými s historií Divadelního spolku Krakonoš a kulturou a společenskými vazbami v krkonošské obci Vysoké nad Jizerou během 19. a 20. století. Práce bude tedy na základě heuristiky zaměřena na didaktiku dějepisu, zážitkovou pedagogiku a možnosti a limity přímé výuky v terénu. Výsledkem by měla být série aktivit využitelná ve školní praxi na 2. stupni ZŠ, včetně návrhů hodnocení aktivit na základě obeznámenosti s principy formativního hodnocení.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce: tištěná/elektronická

Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Literatura:

- FRIČOVÁ, Jana: *To pravé místo pro divadlo: 50 let Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou*. Vlkov: Helena Rezková, 2019. ISBN 978-80-88182-12-2.
- HÁJEK, Bedřich - HOFBAUER Břetislav - PÁVKOVÁ Jiřina: *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.
- HANUŠ, Radek - Lenka CHYTILOVÁ: *Zážitkově pedagogické učení*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.
- HEJRALOVÁ, Svatava: *Sborník ke 150 letům ochotnického spolku Přemysl, Občanské sdružení Větrov, z.s. Vysoké nad Jizerou, 2021*, ISBN 978-80-88182-19-1.
- HOJDA, Zdeněk - OTTLOVÁ Marta - PRAHL, Roman (eds.): *"Slavme slavně slávu Slávov slavných": Slovanství a česká kultura 19. století: sborník příspěvků z 25. symposia k problematice 19. století, Plzeň, 24.-26. února 2005*. Praha: KLP, 2006. ISBN 80-86791-31-9.
- KUBÁT, Miroslav: *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986.
- LUKÁŠ, Václav: *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992. ISBN 80-238-2915-7.
- SLAVÍK, Jan - JANÍK, Tomáš , NAJVAR, Petr - KNECHT, Petr: *Transdisciplinární didaktika: o učitelském sdílení znalostí a zvyšování kvality výuky napříč obory*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2017. ISBN 978-80-210-8568-8.

Vedoucí práce:

PhDr. Milan Ducháček, Ph.D.

Katedra historie

Datum zadání práce:

1. října 2022

Předpokládaný termín odevzdání: 14. července 2023

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. října 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Milanu Ducháčkovi Ph.D. za jeho připomínky, rady, inspirace a glosy, které mi během mého psaní poskytoval. Pod jeho vedením vznikla celá tato práce, která bude, doufám, využita nejen vysockými obyvateli, ale i návštěvníky tohoto krásného města.

Dále bych chtěla poděkovat divadelnici Svatavě Hejralové, která mi vždy ochotně pomohla a poradila. Bez této nadané a obětavé dámy by práce vůbec nemohla vzniknout, neboť to byla právě paní Hejralová, která mě vždy pustila do archivu a pomáhala mi hledat potřebné informace.

Anotace

Místo s nejstarší tradicí ochotnického divadla v republice – to je divadelní spolek Krakonoš z Vysokého nad Jizerou. Jeho historie spadá až do konce 18. století, konkrétně do roku 1786, kdy se pod vedením Jana Petrušky konalo první představení, avšak činnost Krakonoše trvá dodnes.

Divadelní spolek Krakonoš má bohatý fond archiválií. Při psaní této práce jsou tyto uložené prameny využity, jedná se o jednatelské knihy, knihy sčítající divadelní představení a v neposlední řadě plakáty a scénáře, které divadelní archiv ukrývá.

Archiv se nachází v samotné budově divadla. Za dveřmi, které běžný návštěvník přejde a pomalu si jich ani nevšimne. Archiv je přehledně strukturován, což je zásluha dědečka Svatavy Hejralové, ochotnice, která se již narodila do divadelní rodiny.

Práce je rozdělena do dvou částí. První se zabývá celkovou historií Vysokého nad Jizerou a divadelního spolku Krakonoš, popisuje pojem zážitková pedagogika, vysvětluje co je rámcový vzdělávací program, jaké metody budou v aktivitách využity a jak se budou hodnotit. Druhá část se zabývá samotnými aktivitami. V nich jsou jak samotné pracovní listy, tak informace k nim. Jsou určeny žákům druhého stupně základních škol, avšak využity mohou být i na školách středních.

Cílem diplomové práce je prozkoumat archiválie divadelního spolku Krakonoš a na jejich základě vytvořit aktivity pro výuku regionálních kulturní dějin nejen pro vysoké žáky.

Klíčová slova: regionalistika, dějiny divadla, ochotnictví, zážitková pedagogika, didaktika dějepisu, Vysoké nad Jizerou

Annotation

A place with the oldest tradition of amateur theatre in the country – this is the Krakonoš theatre group from Vysoké nad Jizerou. Its history dates back to the end of the 18th century, specifically to 1786, when the first performance was held under the direction of Jan Petruška, but the activities of Krakonoš continue to this day.

The Krakonoš theatre group has a rich collection of archival materials. These stored sources have been used for writing this thesis; these are the directors' books, books summarizing the theatre performances and, finally, posters and scripts that were hidden in the theatre archive.

The archive is located directly in the theatre building, behind a door that an average visitor passes by and might not even notice. The archive is clearly structured, which can be widely credited to the grandfather of Svatava Hejralová, an amateur theatre artist who was born into a theatre family.

The thesis is divided into two parts. The first deals with the overall history of Vysoké nad Jizerou and the Krakonoš theatre group, it describes the concept of experiential learning, it explains what the curriculum framework is, what methods will be used in the activities and how they will be evaluated. The second part deals with the activities themselves. There are both the worksheets and information related to them. They are intended for second-level primary school pupils, but they can also be used in secondary schools.

The aim of the thesis is to examine the archival materials of the Krakonoš theatre group and to create activities for teaching regional culture and history not only to students from Vysoké nad Jizerou.

Keywords: regional studies, history of theatre, amateur theatre, experiential learning, history didactics, Vysoké nad Jizerou

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Historicko-geografická charakteristika Vysocka.....	13
3 Kritika pramenů a literatury.....	17
3.1 Prameny.....	17
3.2 Literatura.....	19
4 Ochtotnické divadlo ve Vysokém nad Jizerou.....	24
5 Zážitková pedagogika.....	37
6 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	40
6.1 Klíčové kompetence.....	45
6.2 Průřezová témata.....	46
7 Výukové metody aktivit.....	48
8 Hodnocení.....	53
8.1 Hodnocení pracovních listů.....	55
9 Pracovní listy.....	57
9.1 Cesta kolem světa za 80 dní.....	59
9.1.1 Informace k pracovnímu listu 1.....	59
9.1.2 Pracovní list 1.....	61
9.1.3 Informace k pracovnímu listu 2.....	69
9.1.4 Pracovní list 2.....	71
9.2 Plakáty.....	76
9.2.1 Informace k pracovnímu listu 3.....	77
9.2.2 Pracovní list 3.....	80
9.3 Prosba k přátelům ochotnictva.....	87
9.3.1 Informace k pracovnímu listu 4.....	88

9.3.2 Pracovní list 4.....	91
9.4 Polní maršálek.....	95
9.4.1 Informace k pracovnímu listu 5.....	95
9.4.2 Pracovní list 5.....	97
9.5 Divadelní stezka.....	101
9.5.1 Informace k pracovnímu listu 6.....	102
9.5.2 Pracovní list 6.....	104
10 Závěr.....	109
11 Zdroje.....	111
11.1 Prameny.....	111
11.2 Rozhovory.....	111
11.3 Literatura.....	112
11.4 Kvalifikační práce.....	114
11.5 Online zdroje.....	114

1 Úvod

Horské město Vysoké nad Jizerou se nachází v okrese Semily v Libereckém kraji. Díky své vysoké poloze získalo nejen název, ale také status nejvýše položeného města v České republice.¹ Leží na hranici západních Krkonoš a Jizerských hor. Mezi místními lidmi se říká, že je zde „půl roku zima a půl roku zejména“, což plyne z výrazně horského rázu podnebí. Vysoké nad Jizerou je známé také pod svým literárním názvem Větrov, který použil Karel Václav Rais ve svém románu *Zapadlí vlastenci*. Jak již plyne z podnebí, tuhé zimy a pravidelných západních větrů, stávalo se a stále stává, že město skutečně „zapadne“ sněhem. I to napomáhá soudržnosti, která mezi obyvateli města panuje.

Snad i proto má město dlouholetou ochotnickou tradici. První hra zde byla inscenována již v roce 1786, a tím se řadí k městům s nejstarší ochotnickou tradicí,² která trvá dodnes. Divadelní spolek během roku odehraje zhruba deset představení, z toho jedno až tři premiérová.³ Vysoké divadlo je proslulé celorepublikově, včetně své činnosti v oblasti Národní přehlídky venkovských divadelních souborů. Tu pořádají právě místní ochotníci ve spolupráci s Vlastivědným muzeem již od roku 1971.⁴ Přehlídka je známá hlavně svým typickým názvem Krakonošův divadelní podzim. Symbolický patron regionu také vždy nový soubor přivítá z balkónu budovy divadla a provází celou přehlídku. Letošní ročník, tedy roku 2023, je již čtyřiapadesátý.⁵ S přehlídkou se navíc pojí zajímavá tradice spojená

1 Obecné informace. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 2015 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <http://www.vysokenj.cz/index.php/cs/obecne-informace>.

2 Soubory: Krakonoš, DS / Přemysl. *Databáze českého amatérského divadla* [online]. [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=99>.

3 Obecné informace o spolku. *Divadelní spolek Krakonoš* [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://ds-krakonos.cz/#onas>.

4 Tamtéž.

5 *Krakonošův divadelní podzim: Národní přehlídka venkovských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou*. [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://www.kdpvysoke.cz>.

s pověrou - pokud se divadelníci chtějí do Vysokého „znovu“ vrátit jako hosté přehlídky, musí celý divadelní soubor třikrát oběhnout kostel, který stojí proti divadelní budově.⁶ Přehlídka je navíc soutěžní, vítězný soubor postupuje do dalšího kola - na festival Jiráskův Hronov.

Současná budova divadla byla postavena až v roce 1925⁷ a samotné stavbě předcházelo několik sbírek a finančních darů. Do té doby se hrálo nejprve v chalupách, na loukách, v hostincích a v neposlední řadě také na radnici. Ta navíc spolu s celým městem vyhořela v roce 1834, včetně městského archivu. Divadelníci se však nevzdali a ve své činnosti pokračovali vlastně až dodnes. Hlavní pauzou v činnosti divadla byl právě zmiňovaný požár a nedávná pandemie COVID-19. Divadelní spolek během roku odehraje zhruba deset představení, z toho jedno až tři premiérová.⁸

Od roku 1924 je součástí divadla Krakonoš také loutková scéna. Loutkoherci jsou primárně nadšení ochotníci ze souboru Krakonoš. Spolek vlastní okolo šedesáti loutek, konkrétně marionet. V budově divadla s Loutkovou scénou bylo již počítáno, proto byl vybudován spolu s velkým sálem pro divadelníky i sál malý určený právě pro loutkoherectví.⁹

Divadelníci si pečlivě opatrovávají svůj archiv, který se nachází v budově divadla. Mezi dochované archiválie patří matrika spolku Přemysl, dále jednatelské knihy, knihy obsahující seznamy odehraných divadelních představení, scénáře her a v neposlední řadě plakáty. Veškeré materiály jsou základním kamenem práce, neboť právě z pramenů jednotlivé úlohy vychází.

6 Rozhovor se Svatavou Hejralovou, 25. 11. 2022, Vysoké nad Jizerou.

7 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Hradec Králové: Kruh, 1986, s. 21.

8 Obecné informace o spolku. *Divadelní spolek Krakonoš* [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://ds-krakonos.cz/#onas>.

9 DRMLOVÁ, Adéla. *Historie loutkového divadla v obci Vysoké nad Jizerou*. Liberec, 2021. Bakalářská práce. Technická univerzita v Libereci. Vedoucí práce PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.

Cílem práce je vytvořit soubor didaktických úloh pro druhý stupeň základních škol, avšak využít je může kdokoli, kdo Vysoké nad Jizerou navštíví. Úloha aktivit spočívá v rozšiřování povědomí o regionální historii. Ta vychází z probádání archivu divadelního spolku Krakonoš a z rozhovorů s jednou z divadelnic - se Svatavou Hejralovou. Tu k divadlu přivedl její otec, rodák z Vysokého, který v divadelním spolku Krakonoš již tou dobou působil. Paní Hejralová se tak ochotnickému divadlu věnuje po celý svůj život, sehrála již na čtyřicet rolí na velkém divadle a aktivní je i v loutkové scéně, která pod spolek taktéž spadá. Od roku 1990 navíc stojí v čele Krakonošova divadelního podzimu - Národní přehlídky venkovských divadelních souborů. V roce 2020 převzala poctu hejtmana Libereckého kraje za celoživotní přínos v oblasti divadelního umění.¹⁰

Dramatizace a ochotnictví je v dnešní době fenomén, který má svůj hlavní význam pro sociální začleňování a nadgenerační společenskou koherenci. Divadlo hrají všechny věkové kategorie bez rozdílu, každý se může na chvíli stát *hloupým Honzou, kocourem v botách* či *princeznou na hrášku*. Je nepodstatné, kolik má ochotník peněz nebo z jaké sociální vrstvy pochází. Na prknech si jsou všichni rovni. Záleží jen na chuti a ochotě se na divadle podílet. Však se také o divadelním jevišti říká, že jsou to „prkna, co znamenají svět“.

10 Svatava Hejralová: Medailon. *Regionální osobnosti Libereckého kraje* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.osobnostilibereckehokraje.cz/osobnosti/id:45993>.

2 Historicko-geografická charakteristika Vysocka

Horské město Vysoké nad Jizerou leží na jižním výběžku Jizerských hor v nadmořské výšce 703 metrů, avšak výhled právě na tyto hory cloní výšina Bílá skála (964 m) a Hvězda, známá spíše pod názvem Štěpánka (959 m).¹¹ Jedná se o rozhlednu vysokou 24 metrů, která se nachází právě na vrcholu kopce jménem Hvězda. Název Štěpánka nese rozhledna na počest zemského správce, arcivévody Štěpána.

K městu jsou připojené obce Sklenařice, Tříč, Stará Ves a Helkovice. „Podnebí má na Vysocku výrazně horský ráz. Podle místní charakteristiky je zde půl roku zima a půl roku „zejma“ (nářeční výraz pro roční dobu). Dlouhá zima s „futeřemi“ a vysokými závějemi, poměrně krátké, svěží léto, dramatické bouřky, hojnost srážek jsou pro ně charakteristické. Větry, které zde vanou, převážně od západu, po celé čtyři pětiny dnů v roce, daly Vysokému literární jméno „Věrov“. Nazval je tak K. V. Rais v románu *Zapadlí vlastenci*.“¹² Na polích se daří pouze pšenici, bramborám, dumlíkům (což je zelenina, horská odrůda tuřínu) a hlavatce, která proslula nejen po celém Podkrkonoší, ale v dnešní době také po celé České republice i za jejími hranicemi. Je typická svojí křehkostí a tvarem do špičky, který je pro vysocké zelí ojedinělé. Tvar je důsledek klimatických podmínek, hlavně větrů, které na krkonošských polích vanou. Vezměte stejnou sazenici a zkuste zelí vypěstovat jinde – vzejde klasické kulaté zelí. Špičaté je jediné a pouze na Vysocku, hlavně ve Sklenařicích.

Mezi pravidelné návštěvníky tohoto kraje patřil Viktor Dyk, který ve Vysokém pobýval mezi lety 1917-1931. Název Dykova skála vznikl ve 30. letech minulého století, do té doby se jmenovala Kobrova

11 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: Pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 4.

12 Tamtéž.

skála. Avšak právě k této skalce si v první polovině 20. století básník chodil prohlížet panoramata Krkonoš a části Jizerských hor.¹³ Co v tomto horském kraji prožíval, vyjádřil svými verši:

„[...]

Chápu sílu, která vězí

v tom: zroditi se někde na pomezí

daleko od centra, pro které jsi ztracen,

vyvracen stále, nevyvrácen,

viděti příval, státi v bouři pekle,

duch nezlomný, srdce nezaleklé.

I půdu chápu, drsnost jejích plodů,

kraj, který není stvořen pro pohodu

a v kterém přece zvláštní půvab roste.

*Jak silnou láskou žije srdce prosté!*¹⁴

Vzdálenost od hospodářských, správních a kulturních center, pro které byl tento odlehlý pohraniční kout v dobách předmoderní dopravy těžko dostupný, vytvořila z Vysocka do značné míry soběstačnou oblast. Městečko se stalo střediskem řemeslné výroby a tržištěm pro zemědělské výrobky okolních vesnic.¹⁵ Nepřevládá zde průmysl, což zapříčinilo i jistou

13 *Vysoké nad Jizerou: S věčkem po Libereckém kraji*. Liberec: Kalendář Liberecka, 2022.

14 DYK, Viktor. Radost. In: *Podél cesty*. Praha, 1922, s. 46.

15 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 10.

chudobu kraje.¹⁶

První písemné zprávy o horském kraji, potažmo přímo o Vysokém, pochází až ze 14. století. Patrně ještě tehdejší ves Vysoká je uvedena v popisu¹⁷ arcidiecéze pražské z let 1344-1350, kdy byl českým arcibiskupem Arnošt z Pardubic. Vysoké jako město se poprvé objevuje až v roce 1354 v konfirmačních knihách pražské arcidiecéze.¹⁸ Městský znak Vysokého nad Jizerou pochází patrně až z konce 16. století. Znázorňuje muže, jak probodává medvěda.

Zásadní zlom ve vývoji této oblasti přinesl teprve rok 1701. Celé západní Krkonoše se z rukou Harrachů a Harantů dostaly pod vedení jediného majitele, a to hraběcího rodu Harrachů.¹⁹ Tímto byly položeny základy pro obrat v hospodářském vývoji.²⁰

Rod Harrachů po sobě zanechal značnou stopu v celém kraji, avšak o největší slávu se zasloužil Jan Nepomuk hrabě Harrach (1828-1935) „*Hospodaření velkostatku zreformoval podle návrhu tehdejšího předního zemědělského experta Františka Horského (1801-1877), propagátora nových způsobů hospodaření a vynikajícího průkopníka rozvoje našeho zemědělství, jenž byl za své zásluhy povýšen do šlechtického stavu. Stal se velkým reformátorem nejen českého, ale i střeoevropského zemědělství. Napsal bezmála 40 spisů a spisků v obou zemských jazycích.*“²¹ Kromě

16 *Knihá zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

17 BOROVÝ, Klement a Antonín PODLAHA. *Libri erectionum archidioecesis pragensis saeculo XIV. et XV.* Pragae: J.G. Calve, 1875-1827, s. 358.

18 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: Pohledy do minulosti daleké i nedávné.* Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 7.

19 LUŠTINEC, Jan, NOSEK, Petr, REJHA, Adam. *Harrachové: vznešenost zavazuje.* Sychrov: Národní památkový ústav, územní památková správa na Sychrově, 2023, s. 68-71. ISBN 978-80-906784-6-0.

20 LUŠTINEC, Jan. *Historický vývoj západních Krkonoš: expozice Krkonošského muzea v Jilemnici.* Praha: Merkur, 1988, s. 6.

21 LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra.* Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018, s. 36-37. ISBN 978-80-7535-086-2.

hospodářství se hrabě Jan věnoval také turistice, nechyběl u zrodu Klubu českých turistů v Jilemnici, připisují se mu zásluhy o rozvoj lyžování na Jilemnicku a stejně tak je jeho jméno spojeno s nedalekou „lokálkou“, neboli železniční tratí z Martinic v Krkonoších do Rokytnice nad Jizerou.

3 Kritika pramenů a literatury

3.1 Prameny

Cílem práce je didaktická využitelnost zdrojů, nikoliv edice. Hlavními prameny, které jsou v této práci využity, jsou archiválie týkající se divadelního spolku Krakonoš, uložené v divadelním archivu ve Vysokém nad Jizerou. Tyto dokumenty jsou doposud nezpracované, z čehož plyne, že jde o prvovýzkum. Jedná se především o jednatelské knihy a seznamy divadelních představení. Zvláštním druhem pramene jsou pak soubory fotografií a plakáty.

Jednatelské knihy jsou dohromady tři, předchází jim však matrika. Celým názvem je to *Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém*²² a byla vedena ještě před divadelním spolkem Krakonoš. Založena byla roku 1871. Matrika obsahuje 21 stanov spolku a jména členů, včetně čísla domu, bydliště, případně poznámky, kde bylo často uvedeno, zda spolek člen opustil či zemřel.

První jednatelská kniha je označena jako *Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*.²³ Obsahuje záznamy od roku 1895 do roku 1930, zejména jednatelské zprávy za dané období. Zápisy jsou strukturovány po jednom roce, kdy byly zapsány informace týkající se různých návrhů výboru či valné hromady. V pozdějších letech zde byly zaznamenávány i protokoly ze schůzí spolkového výboru.

*Jednatelské zprávy Pěvecko-divadelní jednoty „Krakonoš“ ve Vysokém nad Jizerou ode dne 18. července 1930*²⁴ – to je název druhé jednatelské knihy.

22 *Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

23 *Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

24 *Jednatelské zápisy Pěvecko-divadelní jednoty „Krakonoš“ ve Vysokém nad Jizerou ode dne 18. července 1930*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Jednotlivé zápisy jsou strukturované obdobně jako v první jednatelské knize, avšak je tu patrná změna, neboť v prvních letech zápisů jsou zde popsány také loutkářské hry, které byly uvedeny. Loutková scéna vznikla těsně před dokončením stavby vlastní budovy divadla roku 1924 a některé hry jsou popsány detailně.

Třetí jednatelská kniha nese titul *Jednatelské zprávy od roku 1963 do roku 1984*.²⁵ Oproti starším se liší tím, že se v ní objevují také zápisy psané na psacím stroji.

Dalším důležitým zdrojem informací o dějinách činnosti spolku jsou seznamy divadelních představení. Za existenci divadla byly sepsány dva. Prvním je *Seznam divadelních představení od roku 1786-1953*.²⁶ Prvních pár let se nejedná o jednotlivé roky, nýbrž o rozpětí let, ne vždy stejné. První zápis je např. od roku 1786 do roku 1793, další je od stejného roku, tedy 1793, do roku 1812. Jen z těchto dvou příkladů je zřejmé, že zápisy nemají žádný ucelený „rámeček“, který by určoval rozpětí let. Zápisy po jednotlivých rocích jsou až od roku 1856.

Druhý seznam je již lépe strukturovaný, začíná roku 1954. Jmenuje se *Seznam divadelních představení „Krakonoše“ od roku 1954*.²⁷ Nejenže jsou zápisy přehledné, rozdělené do tabulky, ale navíc je každý rok viditelně označen, stejně tak jednotlivé názvy představení. Kromě toho každý řádek obsahuje také číslo hry (celkové pořadí), označení žánru, dějství, spisovatele a také počet repríz. Zápisy jsou stručné, velice přehledné a jasné. Významná představení jsou navíc popsána v již zmiňované jednatelské knize vedené od roku 1930 (*Jednatelské zprávy Pěvecko-divadelní jednoty „Krakonoš“ ve Vysokém nad Jizerou ode dne 18. července 1930*). Komparace

25 *Jednatelské zprávy od roku 1963 do roku 1984*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

26 *Seznam divadelních představení od roku 1786-1953*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

27 *Seznam divadelních představení „Krakonoše“ od roku 1954*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

mezi jednotlivými zápisy dokládá důvěryhodnost jednotlivých zdrojů.

Ze zmíněných pramenů je možné vybrat podklady pro různé didaktické úlohy.

V archivu divadelního spolku Krakonoš jsou také archivovány fotografie a plakáty, kdy hlavně plakáty hrají v některých úlohách této práce zásadní roli. Žáci nejprve jednotlivé plakáty porovnají, vyznačí si základní znaky, kompozici prvků na plakátech a následně se snaží vytvořit svůj vlastní plakát. Jsou tedy využity jak pro představu formátu plakátu, tak pro ilustraci jednotlivých prvků, které jsou požadovány i v práci žáků.

3.2 Literatura

V práci byla použita odborná i popularizační literatura, kdy obě doplňovaly informace získané z pramenů. Veškeré informace získané z literatury jsou hledány rovněž v archiváliích. Ne vždy se informace shodovaly – např. v knize *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo* je informace, že hostinec, ze kterého se divadelníci roku 1882 stěhovali do sálu radnice, nesl název U bílého lva. Avšak v archiváliích je informace o hostinci U českého lva. Přitom je to jeden a ten samý. Právě z tohoto důvodu jsou informace komparovány jak z literatury, tak z pramenů.

Základní charakteristiku města a jeho vývoj popsal Václav Lukáš v knize *Vysoké nad Jizerou, s podtitulem Pohledy do minulosti daleké i nedaleké*.²⁸ Václav Lukáš (1912-2009) byl český historik a archivář, který se věnoval historické vlastivědě nejen Vysocka.²⁹ Regionální popularizační knihu o Vysokém napsal roku 1992 a chronologicky popisuje vývoj města a zásadní události, které město a jeho bezprostřední okolí ovlivňují. Je znát, že autor má k městu citovou vazbu, která se projevuje i v samotné knize.

28 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: Pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992.

29 Lukáš, Václav, 1912-2009. *Bibliografie dějin Českých zemí: Historický ústav AV ČR*.

Avšak díky tomu jsou popisy čtivé, byť někdy až moc nadnesené. Např.: „*Kulturní život se rovněž počal rozvíjet. Dlouho to byly jediné církevní obřady pompézní a dramatické, provázené hudbou a zpěvem v honosném prostředí kostela, které přinášely vytržení ze všednosti života. [...] S nadšením byla pěstována hudba církevní i světská.*“³⁰ Proto je nezbytné informace ověřit i z jiných zdrojů. Ideální je kniha o Semilsku³¹ archivářů Iva Navrátila a Pavla Jakubce, která popisuje historická města a jejich historii.

Samotnému divadelnímu spolku se věnuje hned několik sborníků, které byly vydány k některému z výročí Krakonoše. Mezi nejnovější patří *Sborník k dvoustému výročí*, který byl vydán roku 1986 a který popisuje stručně dějiny divadla. Autor navazuje na tři dříve vydané sborníky, byly to sborníky ke sto, stopadesáti a stoosmdesáti letům. Informace převzal a zároveň doplňoval z archivu divadelního spolku a z literatury, zmiňuje především Jana Buchara a jeho knihu *Co se kdy u nás šustlo* a Věnceslava Metelku s jeho knihou *Ze života zapadlého vlastence*.³³ O něco starší je sborník³⁴ vydaný roku 1936 k výročí 150 let. Oba popisují vznik a vývoj divadelního spolku. Informace jsou téměř totožné, neboť autor v novějším pouze převzal a doplnil již publikované informace. Přidal např. popis divadelních představeních během dvaceti let, které v původním sborníku přirozeně chybí. Ve Vysokém se již tradičně koná Krakonošův divadelní podzim. Jedná se o Národní přehlídku venkovských divadelních souborů, kdy vítězný soubor postupuje do dalšího kola, známé pod názvem Jiráskův

30 LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992, s. 21.

31 NAVRÁTIL, Ivo, JAKUBEC, Pavel. *Semilsko*. Praha: 2010. ISBN 978-80-7432-054-5.

32 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986.

33 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Kruh: 1986, s. 79.

34 *Památník 150leté činnosti divadelní ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou, 1936.

Hronov, což je již Mezinárodní festival amatérského divadla. V letošním roce proběhne ve Vysokém již čtyřiapadesátý ročník. Existuje kniha věnující se této tradici s názvem *To pravé místo pro divadlo*³⁵ od autorky Jany Fričové, která je zároveň mluvčí jablonecké radnice a redaktorkou novin 5plus2. V knize se jedná o přehled jednotlivých ročníků, který je však doplněn množstvím fotografií a popisů samotné události. Jednotlivé prameny uvedeny nejsou, jen že informace jsou čerpány z archivu divadelního spolku Krakonoš a že fotografie vybrala a popsala Svatava Hejralová. Nejedná se tudíž o odbornou knihu, avšak v práci je využita jako doplnění informací k přehlídce.

Jedním z důležitých zdrojů informací je rovněž kniha nesoucí název *Místopis českého amatérského divadla*,³⁶ kde jsou jednotlivá divadla seřazena podle lokalit, která jsou strukturována podle abecedy. Každé divadlo je stručně popsáno, včetně historie. Jsou zde opravdu strohé informace, neboť se jedná o místopis. V práci je tato kniha využita v kontextu divadelní hry *Cesta kolem světa za osmdesát dní*, kdy potvrzuje informace získané z archiválií a potvrzuje domněnku, že tato hra proslavila divadlo nejen po okolí, ale i po celém světě.

K ověření získaných informací slouží kniha *Ve službách Thalie*³⁷ Jakuba Rydvana, dramatika a překladatele her z cizích jazyků. Využita je hlavně poslední kapitola věnující se ochotnictvu na venkově. Text doplňuje novými informacemi o fungování divadla právě na venkově, kam spadá právě i Vysoké nad Jizerou.

Jedním ze zdrojů informací je také kniha Jaromíra Horáčka *Nic kalýho*

35 FRIČOVÁ, Jana. *To pravé místo pro divadlo: 50 let Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou*. Vlkov: Helena Rezková, 2019. ISBN 978-80-88182-12-2.

36 ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*. II. díl, N - Ž. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, útvar ARTAMA, 2002. ISBN 80-7068-155-1.

37 RYDVAN, Jakub, *Ve službách Thalie: České divadlo ochotnické: Soubor dokladových statí*. Olomouc: Hanácká knihtiskárna, 1944.

*zpod Žalýho*³⁸ z roku 1963. Kniha obsahuje šestačtyřicet povídek, které jsou doplněny ilustracemi. V této práci je využita ukázka hlavně krkonošského nářečí, které je patrné v jednotlivých povídkách.

Byť je práce zaměřena na jedno konkrétní amatérské divadlo, je vhodné se zabývat i samotnou historií divadelnictví, konkrétně tzv. selským divadlem. K tomuto účelu je třeba zde zmínit dílo Zdeňka Kalisty – *Selské čili sousedské hry českého baroka*,³⁹ které charakterizuje barokní drama a zároveň obsahuje ukázky, většinou i celé. Informace je možné komparovat s informacemi z knihy historičky Ludmily Sochorové *Sousedské divadlo českého obrození*.⁴⁰ Ta obsahuje již konkrétní informace o ochotnických aktivitách a spolcích, a je tedy možné knihu využít k lepšímu porozumění kořenů venkovského ochotnictví a jeho zdrojům či proměnám.

Všechny tyto výše popsané knihy jsou bohatým zdrojem informací k divadelnímu tématu. Práce se však orientuje na využití regionální historie v aktivitách, které jsou určeny nejen pro žáky, ale také pro širokou veřejnost, která by měla zájem se o historii dozvědět něco netradičního. Z tohoto důvodu je třeba rozebrat také didaktickou literaturu, která aktivity a jejich naplnění charakterizuje.

Diplomová práce je zaměřena na zážitkovou pedagogiku a její uplatnění v praxi. Na definování tohoto pojmu je využita kniha *Zážitková pedagogika*.⁴¹ Autorem je filosof Ivo Jirásek zabývající se problematikou výchovy v přírodě, který se snaží o rozbor osobnostního a týmového rozvoje na základě prožitých situací. Informace jsou doplněny z knihy *Volný čas*,

38 HORÁČEK, Jaromír. *Nic kalýho zpod Žalýho*. Ilustroval Anna MYTYSKOVÁ. Liberec: Severočeské krajské nakladatelství, 1963.

39 KALISTA, Zdeněk. *Selské čili sousedské hry českého baroka*. V Praze: Melantrich, 1942.

40 SOCHOROVÁ, Ludmila. *Sousedské divadlo českého obrození*. Praha: Odeon, 1987.

41 JIRÁSEK, Ivo. *Zážitková pedagogika : Teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1485-4.

společnost, kultura,⁴² ve které se autoři snaží definovat pojem volný čas jako fenomén dnešní doby. A jelikož je divadlo umění, tak jako zdroj informací posloužil také sborník *Od práce k zábavě*⁴³ věnující se podobě volného času v české kultuře v období 19. století.

42 CHORVÁT, Ivan, ŠAFR, Jiří, eds. *Volný čas, společnost, kultura: Česko - Slovensko*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. ISBN 978-80-7419-270-8.

43 HOJDA, Zdeněk, BENDOVIÁ, Eva, eds.. *Od práce k zábavě: Volný čas v české kultuře 19. století*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-2003217-1.

4 Ochoťnické divadlo ve Vysokém nad Jizerou

Historie divadla byla již zpracována v diplomové práci, která je z roku 1995. Autorkou je Jitka Strnádková, která práci pojmenovala *Vývoj ochoťnického divadla na Vysocku*.⁴⁴ Zabývala se hlavně ochoťnickými divadly v obcích spadajících pod katastrální území Vysocka, samotnému vysockému je sice věnována také kapitola, avšak je zpracována velice zevrubně. Z tohoto důvodu je kapitola věnovaná v této práci vývoji divadla pojata stručně, pro nutný kontext, neboť by se jednalo o parafráze této práce.

Pro sever Čech, Podkrkonoší, Jizerské a Lužické hory je typické tzv. susedské divadlo. „Název susedské divadlo znamená, že jeho existence souvisí s určitou uzavřenou – lokálně, místně – pospolitostí, která z nadšení a pro potěšení své i svého obecnstva, ze své iniciativy, bez jakéhokoliv nařízení podniká složitou a náročnou činnost, která je výrazem kolektivního myšlení a cítění, i když její organizační komplikovanost vyžaduje jakéhosi „vůdce komedie“. Na tomto divadle se podílel sociálně a společensky velmi různorodý kolektiv – od žebráků a zcela nemajetných lidí až po špičky představitelů obce a panské úředníky. Náměty souvisejí s náboženským klimatem baroka: v období od roku 1770 až do poloviny osmdesátých let se hrají v severních Čechách např. výlučně hry pašijové, jinde vánoční.“⁴⁵ Pašijová hra je středověká dramatická forma, která bere inspiraci v textech evangelií, konkrétně ty pasáže, které se týkaly Kristova utrpení. Představení mohlo trvat i několik dnů a většinou se ho účastnilo celé město.⁴⁶

44 STRNÁDKOVÁ, Jitka. *Vývoj ochoťnického divadla na Vysocku*. Ústí nad Labem, 1995. Diplomová práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

45 CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla: Od počátků do roku 1862*. Praha: Akademie múzických umění, 2004, s. 24. ISBN 80-7331-007-4.

46 DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla*. Praha: Pražská scéna, 2005, s. 194. Teatrologie. ISBN 80-86102-49-1.

Podle Menčíka se dají selské neboli sousedské hry rozdělit typově do čtyř skupin: „*hry vánoční, hry velikonoční, hry, jejichž hrdiny jsou osobnosti starozákonní, např. Mojžíš, Samson, Saul, David, Tobiáš, Esther a Judit, a hry upínající se k osobnostem novozákonním, mezi které zařadil ovšem nejen osobnosti z historie Ježíšovy v užším slova smyslu a historie apoštolů, ale i pozdější svědky víry Kristovy z řad jeho svatých: sv. Dorotu, sv. Barboru, sv. Ivana, sv. Jana Křtitele, sv. Jenofefu aj., [...].*“⁴⁷ Již na Vánoce roku 1786 uvedl Jan Petruška ve Vysokém nad Jizerou hru *Jenovefa*,⁴⁸ z čehož vyplývá, že i ve Vysokém se jednalo o selské neboli sousedské hry českého baroka – minimálně na počátku.

Ve Vysokém se ochotnické divadlo hrálo a hraje. Slovo ochotník neznámá, že je to člověk méně talentovaný a nic jiného než zůstat ochotníkem mu nezbývá, zatímco ti talentovanější mohou nastoupit profesionální dráhu. Naopak to vypovídá o jeho charakteru. Ochotník hraje divadlo ve svém volném čase, z ochoty a pro potěšení. Tato činnost je projevem tvořivosti, neboť člověk je schopen a hlavně ochoten aktivně přetvářet skutečnost svého okolí.⁴⁹ Rozdíl mezi ochotnickým a profesionálním divadlem je patrný již z názvu. Zatímco ochotnické, dříve nazývané také jako amatérské, je divadlo konané z lásky a z ochoty, tak profesionální vychází ze slova profese, tedy živnost.⁵⁰

Lidové divadlo v Podkrkonoší započalo mezi 17. a 18. stoletím. Jako ukázka může sloužit Železný Brod, kde je doloženo provozování tříkrálové hry

47 KALISTA, Zdeněk. *Selské čili sousedské hry českého baroka*. V Praze: Melantrich, 1942. Odkaz minulosti české, s. 13, sv. 9.

48 LADECKÝ, Jan. *Příspěvky k dějinám českého divadla: zároveň Seznam předmětů divadelního oddělení Národopisné výstavy československé roku 1895*. Praha: Divadelní odbor, 1895, s. 82-83. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8acc90b7-e7e9-4df9-b96f-30a7de1d9d5d>.

49 CÍSAŘ, Jan. *Nástin metodiky amatérského herectví*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1982, s. 9.

50 DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla*. Praha: Pražská scéna, 2005, s. 16. Teatrologie. ISBN 80-86102-49-1.

již z roku 1699.⁵¹ Samozřejmě se ochotníkům hraje nejlépe na domácím jevišti mezi svými, kde je odbourána bariéra jeviště a hlediště, ale je nesmírně důležité taky nabrat zkušenosti a porovnat své síly s jinými soubory. K tomuto účelu slouží různé přehlídky, festivaly a soutěže. Jedním z nejznámějších je Jiráskův Hronov a Krakonošův divadelní podzim, který se koná každoročně právě ve Vysokém nad Jizerou, pod dohledem pána hor – Krakonoše.⁵²

Divadelní spolek Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou působí od roku 1786 v místě s nejstarší tradicí ochotnického divadla v České republice.⁵³ Vznik byl s největší pravděpodobností ovlivněn misiemi, které do vysokých lokalit podnikali jezuité z jičínské či hradecké koleje.⁵⁴ Kromě svěcení kostelů a provozování poutí začali předvádět i hry s náboženskými tématy, které měly za úkol převychovat většinu nekatolického lidu. Avšak divadlo začali hrát i prostí lidé.⁵⁵ Nejen že to byl náhled do života jiných vrstev, ale také možnost pobavit se nad cizími slastmi a strastmi, které dotyčná osoba znala velmi dobře.⁵⁶

„Po roce 1786, jenž je na Vysocku označován jako historický mezník, se divadlo rozdělilo na dva typy. Vysoké nad Jizerou (hlavní středisko, známé svou bohatou divadelní tradicí dodnes) se přiklonilo k divadlu městského typu a ve své tvorbě se inspirovalo pražským Nosticovým divadlem, zatímco okolní vesnice – Tříč, Sklenařice, a Stará Ves – zůstaly

51 SOCHOROVÁ, Ludmila. *Sousedské divadlo českého obrození*. Praha: Odeon, 1987, s. 14.

52 FRIČOVÁ, Jana. *To pravé místo pro divadlo: 50 let Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou*. Vlkov: Helena Rezková, 2019, s. 14. ISBN 978-80-88182-12-2.

53 Soubory: Krakonoš, DS / Přemysl. *Databáze českého amatérského divadla* [online]. [cit.2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=99>.

54 *Bohatá divadelní tradice v Podkrkonoší I*. Vlastivědné muzeum ve Vysokém nad Jizerou: muzejní fond. Sign. OV 9-13.

55 STRNÁDKOVÁ, Jitka. *Vývoj ochotnického divadla na Vysocku*. Ústí nad Labem, 1995, s. 25. Diplomová práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

56 RYDVAN, Jakub, *Ve službách Thalie: České divadlo ochotnické: Soubor dokladových statí*. Olomouc: Hanácká knihtiskárna, 1944, s. 230.

*u tradičního divadla sousedského typu. V jejich představeních docházelo ke sloučení prvků lidového dramatického projevu a dramatu knižního. Témata svých her čerpali autoři z bible, zpracovávali národní pověsti a povídky a přizpůsobovali je místnímu folkloru. Pak stačilo dát textu veršovanou podobu a rozčlenit ho na dialogy. V tomto typu her bylo vždy jasně patrné, co je dobro a zlo. U převážné většiny starších her však neznáme autora.*⁵⁷

První představení zinscenoval písmák a učitelský pomocník Jan Petruška (1762-1819), rodák ze Staré Vsi, právě v roce 1786. Sousedské divadlo na Vysocku, čerpající mimo jiné z barokních her s náboženskými tématy, je však ještě starší. K nejstarším dokladům českého ochotnického hnutí se řadí právě Petruškova divadelní činnost mezi léty 1798-1812.⁵⁸

Dříve roku 1786 byl Jan Petruška v Praze u bratra, se kterým navštívil tzv. „vlastenecké divadlo“, tedy Boudu na Václavském náměstí. Viděli představení s názvem Břetislav a Judyta z pera Václava Tháma. To byl nejspíš počátek Petruškových myšlenek ohledně divadla ve Vysokém. Jeho činnost slavila úspěch, což vedlo ke vzniku divadla v radnici.⁵⁹ Tam se už začalo vybírat vstupné, do té doby se hrálo zadarmo. Návštěv však neubývalo. Navíc zde byla úprava jeviště jiná. Zatímco v chalupách se hrálo normálně na podlaze, na radnici se na špalky položila prkna a na ty pak podlaha. Jevišťe tak bylo výš než sedadla diváků a ti tak lépe viděli.⁶⁰

57 STRNÁDKOVÁ, Jitka. *Vývoj ochotnického divadla na Vysocku*. Ústí nad Labem, 1995., s. 26. Diplomová práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.

58 *Návrhový a evidenční list kulturního statku k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje: tradice ochotnického divadla ve Vysokém nad Jizerou*. Turnov, 2014. Dostupné také z: https://www.muzeum-turnov.cz/wp-content/uploads/2019/08/Navrhovy_a_evidencni_list_Vysocke_divadlo_komprimovany.pdf.

59 LADECKÝ, Jan. *Příspěvky k dějinám českého divadla: Seznam předmětů divadelního oddělení Národopisné výstavy československé roku 1895*. Praha: Divadelní odbor, 1895, s. 82-83. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8df81e54-d833-48bc-bb8f-b896b8170f39>.

60 *Památník 150leté činnosti divadelní ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou, 1936, s. 13.

Petruška na Vysocku s divadlem začal, avšak tato zábava se rozšířila i do okolních vesnic a městeček, kde vznikaly skupiny divadelních nadšenců. Byli to žáci nejen Petrušky, ale i dalších podkrkonošských učitelů, kteří učili číst, psát a počítat děti horalů. Mimo jiné je učili také zpívat, hrát, navštěvovat a hlavně milovat divadlo.

Jedním z Petruškových žáků byl známý lidový divadelník František Vodsed'álek (1762-1843). Původem byl z Jesenného u Bozkova, avšak ve Staré Vsi si zakoupil chalupu. Číst a psát se pravděpodobně naučil právě u podučitele Petrušky,⁶¹ tehdy už známého dramaturga a organizátora divadelnictví na Vysocku.

František Vodsed'álek viděl profesionální divadlo asi až v roce 1809, kdy jel navštívit svého syna vojáka do Prahy. Byl to nejen ochotník, ale také běžný člověk. Právě na jeho životě lze vidět zapálení pro ochotnickou činnost, jelikož to nebyl jen herec, či dramaturg, ale také krejčí. Této činnosti se věnoval hlavně v zimě, kdy navíc skládal ještě hry. V létě zase obdělával pole a zedničil. Zároveň však režíroval své hry, ve kterých i hrál. Jeho zásluhou byli herci i ti, kteří neuměli číst, neboť jim texty předčítal a učil je role zpaměti. Ve Staré Vsi se hrálo často, každou neděli a každý svátek, navíc se jezdilo s divadlem i po okolních obcích, kde se hrálo často na loukách pod širým nebem na tzv. palácu. Což je vlastně velká louka, mírně šikmá, z boku ohraničená prkny a přiléhající k některému z domů okolo. „[...] Přední opona byla zprvu nemalované plátno, které viselo na šňůře a na stranu se sešouplo. Vzadu bylo též plátno, ale nepohyblivé a napjaté. Za ním nebylo již žádné místo a osoby vycházely tedy jen ze strany. [...] V pozdější době byly opony malovány a na cimry rozděleny. Přední opona byla v pět kusů po výšce rozstřižena, takže se mohla pětkrát odšoupnout, každý kus zvlášť. Vnitřek byl též na pět kusů plátny oddělen, takže jeden díl představoval pokoj (cimru), druhý les, třetí zahradu, čtvrtý

61 SOCHOROVÁ, Ludmila. *Sousedské divadlo českého obrození*. Praha: Odeon, 1987, s. 19.

světnici, pátý skálu. Když např. Mojžíšův lid pouští táhl, jen onen díl přední opony se odšoupl, který představoval skálu, a ostatní díly zůstaly zavřeny. Tak se hrálo dle potřeby v jednom neb druhém dílu.“⁶²

S hraním venku souvisí i různé vtipné příhody. Pokud „pokladník“, který měl vybírat vstupné, neznal manželky herců, přirozeně je nechtěl pustit bez placení do hlediště. Tak se občas stalo, že si žena pro muže za „plachtu“ došla a odvedla si ho domů. Dotyčný (pokladník) pak musel manželku herce odprosit, aby chotě na představení pustila, a mít pro ni také na každé představení místo v hledišti.⁶³

Jan Petruška měl mnoho žáků, kteří hráli divadlo také po okolních obcích, navíc sami skládali hry a kteří vytvořili společnost herců, jež tedy hrála nejen v dřevěné radnici ve Vysokém, ale také po okolí.

Mezi první hry, které se hrály na radnici, patřily tituly *O malíři*, *Smíření dvou bratrů* a *Veselý švec neb Čert v každém koutě*. Každé představení, respektive každá hra, se hrála, dokud chodili diváci. Vstupné se nejprve dělilo mezi herce, pak byl ale výnos investován i na zřízení malovaného papírového jeviště, které namaloval Karel Rón.⁶⁴

Pan Rón maloval rovněž i divadlo malované na plátno. Kulisy se otvíraly jako kniha a představovaly světnici, komnatu, les a město. Před jevištěm byl prostor pro hudebníky, často stačila dlouhá lavice. Za ní stála řada židlí, pro vzácnější diváky bylo připraveno několik sedadel, ty ale byly až za židlemi. Úplně vzadu pak místo na stání.⁶⁵

Že se ve Vysokém divadlu dařilo, dokládá i kniha regionálního spisovatele

62 JÍLEK, František. Ze života našich otců. Liberec: Krajské nakladatelství, 1960, s. 149-150.

63 MIKOVEC, Ferdinand Břetislav. Stopy selského či sousedského divadla v Čechách. *Lumír*. 1855, 55(34), s. 812. ISSN 1212-0243. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:ed34e8f4-435d-11dd-b505-00145e5790ea?page=uuid:53a100e5-435e-11dd-b505-00145e5790ea>.

64 *Památník 150leté činnosti divadelní ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou, 1936, s. 13.

65 *Památník 150leté činnosti divadelní ve Vysokém nad Jizerou*. Vysoké nad Jizerou, 1936, s. 15.

Jaromíra Horáčka *Nic kalýho zpod Žalýho* z roku 1963. Z citace je patrné i krkonošské nářečí, které je možné ve Vysokém slyšet i dnes: „*Na nic nejsou na Vysočtě tak herdý jako na ochotnický divadlo. Anu, není divu. Tam se hrávalo už vod roku 1786. Nevím, nevím, kerý městečko by se mohlo v širokém dalekém vukolí pochlubit' tak starou divadelní historií. Ale Vysocký byli příkladem i sousenním vesnicím. Daleko-li pak je semilská Vlastiboř a do Stanova dva skoky a malej kousek. Do Starý Usi a do Třiče se jen skuliš, do Pasek se na sánkách nebo na velčku dvakrát svezeš a jen jennou do kopce šlapeš. [...] Přílezlik, kerej jakstěžiu na perknech nepobyl, ve Vysokým se vyučil a ud'ál hereckou kariéru, a dyž už byl pořánný nemehlo, aspoň musel napovídat'. Dyby se to tak kolem dokola uzalo, tak už sám zakladatel města Vysokýho, nebožtík Haulas Paulata, d'ál v Praze před českým králem škumpernáble s medjedem, kerýho v zejmě u svýho vohniště chytil, a pak až do poslenních chvil života rejžíroval svý syny.*“⁶⁶

Divadlo svoji činnost muselo přerušit v roce 1834, neboť celé město postihl požár, který zničil téměř vše, včetně dřevěné radnice, ve které se hrálo a ve které byl také městský archiv.⁶⁷

Ani oheň ale divadelníky nezastavil. Karel Rón potřetí maloval vysocké divadlo. Opona se však změnila – místo bojovníků se objevila Thálie sedící v oblacích. Možná to mělo upozornit na změnu repertoáru, kdy se od rytířských kusů opouštělo. Ani vysočtí studenti nezaháleli. Podíleli se na aktivní divadelní činnosti i doma. Přinášeli nové hry, hráli sami o prázdninách, a dokonce i režírovali.⁶⁸

Nový domov našlo divadlo v obnoveném hostinci pana Adama Kramáře,

66 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 53.

67 JÍLEK, František. *Ze života našich otců*. Liberec: Krajské nakladatelství, 1960, s. 21-23.

68 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 17.

kde se hrálo asi rok. Následně se přestěhovalo do prostornějšího sálu hostince *U českého lva*. Zde se střídaly hry různé – Tylovy, Klicperovy, Štěpánkovy, ale také opery z českého repertoáru.

Mezi časté návštěvníky můžeme zařadit Věnceslava Metelku (1807-1867), rodáka z nedalekých Sklenařic. Nejprve byl školním pomocníkem a písmákem, později je znám spíše jako chalupník a houslař v Pasekách nad Jizerou. Zmiňován je proto, že to byl nadšený divadelník. Byly to právě Metelkovy zápisy, které se staly inspirací k napsání populárních *Zapadlých vlastenců* spisovatele Karla Václava Raise. V Metelkových zápisech najdeme i tento text: „*Jest neděle. Sedíme v divadle vysockém... Hudba přestala, zvoneček zazněl a opona se vyhrnula. Némé ticho se způsobilo mezi diváky. Musím aspoň říci, co se hrálo. Bylť hrán kus Klicperův v pěti dějstvích pod názvem Loupež. Zkrátka abych úsudek pronesl, neučinili všickni herci zadost. Někdo by byl hrál, neuměl nazpamět. Jiný uměl nazpamět, ale neuměl to podat. Mnohé matky přinesly sebou dvouleté, tříleté a čtyřleté děcka. Horko, zima na nohy, tlačence, sám v sobě dlouhý kus, střelba u jeskyně působily dojem na děti, že bylo pláče, nářku a křiku, soužení a trampoty. Herci pro pláč dětí neslyšeli nápovědu. Diváci se mrzeli s komendanty a komendanti s diváky. V tom bylo čtvrté jednání. Nápovědovi nevědomky dohořela svíčka a druhou zvrátil loupežník. Bylo tma, přestala komedie, lid bublal, šramotil. V tom jeden herec vzal z hraběcího stolu svíčku a dal nápovědovi do jeho podzemní skrejše. Neboť podle jeho pronešených slov: „Sakramenti, svíčku! Mohl jsem si pomyslit, že mu tam blaze není.“ Chytili se toho všickni znovu a kus se šťastně skončil.“⁶⁹ Jak z úryvku vyplývá, nebyla nouze o improvizaci, respektive reagování na náhlé situace. Tato citace je známá, neboť je uvedena také ve sbornících a různých knihách, ve kterých se píše o divadle - např. *Místopis českého amatérského**

69 METELKA, Věnceslav, JECH, Jaromír. Ze života zapadlého vlastence. Praha: Mladá fronta, 1977, s. 257. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:7df1ad30-e214-11e2-9923-005056827e52?page=uuid:17431d50-f36f-11e2-9439-005056825209>.

*divadla.*⁷⁰

Léta 1842 až 1856 přinesla nová období slávy. Tehdy byl ředitelem divadla lékárník a pozdější starosta Josef Kramář (1814-1895). Jeviště bylo vybaveno množstvím kulis a i samotní někteří občané přispěli nemalými částkami na pořízení nákladných kostýmů, které byly tolik potřebné k uskutečnění představení. V roce 1842 mělo v divadle premiéru drama od Friedricha von Schillera. Už jméno autora napovídá, že se nejednalo o české dílo, proto byl potřeba překlad. Pořídil ho František Neřuka, občan právě z Vysokého nad Jizerou.⁷¹

V českých zemích počátkem šedesátých let dochází k velkému rozmachu národního života. Projevuje se snaha o vybudování Národního divadla (otevřeno až v roce 1883), mezitím se v roce 1862 aktivně snaží Prozatímní divadlo a zároveň vzniká nemálo ochotnických spolků.⁷² Již roku 1861 vzniká ve Vysokém *Pěvecký spolek Krakonoš*. Avšak ochotníci nelibě nesli závislost na městské správě. Ta požadovala čistý zisk na dobročinné účely, primárně na školu. Právě z tohoto důvodu byl roku 1871 založen ochotnický spolek *Přemysl*. „*Pořídili si spolkový prapor a přijali spolkový kroj, čamaru, modrou vázanku se stříbrným třepením a poděbradku s perem.*“⁷³

Divadelní spolek založil knihu nazvanou *Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém*. Založena byla roku 1871. Není příliš obsáhlá, avšak popisuje stanovy ochotnického divadla ve Vysokém „pod Krkonoší“. Stanovy určují 21 článků, které charakterizují a definují činnost spolku, jako např. jméno a sídlo spolku, účel, popis členů a přijímání členů,

70 VALENTA, Jiří a Vítězslava ŠRÁMKOVÁ. *Místopis českého amatérského divadla*. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 2002. ISBN 80-7068-144-6.

71 METELKA, Věnceslav. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha: Mladá fronta, 1977.

72 ČERNÝ, František. *Kalendárium dějin českého divadla*. Havlíčkův Brod: Malá řada dramatického umění, 1989, s. 39. ISBN 80-85096-02-1.

73 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 18.

povinnosti ředitele, pokladníka, vyloučení ze spolku apod.⁷⁴

Matrika dále obsahuje jména členů, včetně města bydliště a čísla popisného. U každého jména je také prostor na poznámku, většinou se objevuje informace kdy daná osoba zemřela či že odešla ze spolku. U jednotlivých jmen jsou také nakreslené křížky či je jméno přeškrtnuto. Objevují se zde již několikrát zmíněná jména, avšak také jména (respektive příjmení), které jsou dodnes typická pro oblast Vysocka – Nečásek, Rón, Patočka, Hájek, Petruška, Jón či Farský. V seznamu nejsou žádná ženská jména.⁷⁵

Rok 1882 byl významný z několika důvodů. Prvním bylo postavení budovy školy a radnice na náměstí, kdy sál radnice byl značně větší a lépe vybavený, než tomu tak bylo v hostinci, kde se divadlo doposud hrálo. Navíc došlo ke spojení, které zapříčinilo v podstatě vznik divadelního spolku Krakonoš, který hraje dodnes. *„Po mnohaletém úsilí rozumných členů obou stran a za konečného nadšeného souhlasu všeho členstva“ došlo ke splnutí pěveckého spolku Krakonoš s divadelním spolkem Přemysl v pěvecko-divadelní jednotu, která převzala jméno Krakonoš. Staronový spolek se pustil v sále radnice do nové práce se starým nadšením.*⁷⁶

Repertoár se na malých městech příliš nelišil, byl hodně podobný. Byl patrný jistý posun od romantických historických her až ke kusům ze současnosti. Roku 1884 byl Vysockými sehrán Verneův román *Cesta kolem světa za osmdesát dní*. Jednalo se o pětisté představení. Hra se po letech reprízovala. Jen v roce 1907 byla od února do dubna odehrána devatenáctkrát, mezi léty 1913-1914 jedenáctkrát a několikrát v roce 1926. Záznamy bohužel neuvádějí obsazení či režii, jen číslo představení, název

74 *Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

75 *Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

76 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 19.

a autora.⁷⁷ Pokaždé měla větší výpravu a větší hudební doprovod. Celé město se podílelo, ať už herecky, či v zákulisí. Na představení se sjížděli lidé z širokého okolí, z čehož plyne úspěch této inscenace. Dokládá to i počet sehrání, neboť hra se hrála dohromady čtyřiašedesátkrát.⁷⁸ Navíc to proslavilo divadlo po celých Čechách.⁷⁹

Snad nejvýznamnějším rokem pro Vysoké ke konci 19. století byl rok 1897. Dne 4. února padl návrh Viléma Róna na založení fondu na postavení vlastního stálého divadla.⁸⁰ Fond založen nebyl, to až o šest let později,⁸¹ ale záznam o návrhu existuje v Jednatelské knize, kde je z roku 1903 zápis, že fond založen opravdu byl. A roku 1905 bylo schváleno, že z každé odehrané hry bude věnováno 10 % hrubého příjmu do fondu.⁸²

Zajímavostí je 22. červen roku 1898, kdy „účastnila se jednota naše korporativně příjezdu jeho Excelence biskupa Ferdinanda Jana Kalouse, kterému týž den v předvečer společně s dámskou jednotou Vlastimilou před farním domem zapěny byly národní sbory za kteréž bylo osobně díku vzdáno.“⁸³

To, že se nehrály pouze hry z českého repertoáru, dokládá zápis v jednatelské knize z roku 1900, kdy slečna Mařátková přeložila hru z němčiny s názvem *U Plesa*,⁸⁴ kterou spolek sehrál hned dvakrát

77 *Seznam divadelních představení od roku 1786-1953*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

78 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysokému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 19.

79 ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, Valenta, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*. II. díl, N - Ž. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, útvar ARTAMA, 2002, s. 683. ISBN 80-7068-155-1.

80 *Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

81 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysokému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 20.

82 *Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno nezpracováno.

83 *Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno nezpracováno.

84 Tamtéž.

a která měla u obecnstva úspěch. Autorem veselohry je Oscar Blumenthal.⁸⁵

Divadelní spolek měl za dobu své existence, od počátku vybírání vstupného, mnoho lístků, avšak v roce 1902 se podoba vstupenek ustálila a vznikly tzv. trhačky.⁸⁶ Kromě lístků došlo také k jiným investicím – pořídily se nové dekorace, portály a opona. Ta navíc existuje dodnes, maloval ji Jan Falka ze Semil.⁸⁷ I v knize zápisů je zmínka, že ochotníci pořídili nové dekorace, pestré obleky a acetylenové světlo, které poskytlo obecnstvu nový pohled na jeviště. Je zajímavé, že výdělek šel poměrně často na dobročinné účely. V roce 1903 šel výtěžek z představení *Spasitel* ve prospěch Okrašlovacího spolku.⁸⁸

Následující roky se řešila stále budova divadla a finance na ni, nové pódium, ale také vyhotovení různých snímků z činnosti divadla. V roce 1913 stavitel Josef Janda zhotovil plán divadla. Avšak náklady byly příliš vysoké. Proto spolek podal žádost o dar obecní zastupitelstvo, a to ve výši deset tisíc korun. A stejnou výši peněz si chtěl spolek půjčit a požádal opět zastupitelstvo, zda by se zaručilo jako ručitel. Avšak žádosti byly zamítnuty. Ale alespoň malým obnosem vyhověli – finančním darem ve výši dva tisíce korun a tři tisíce jako bezúročnou půjčku. Avšak to bylo na stavbu budovy málo, byť financemi přispěli i příznivci divadla a dokonce byla uspořádána sbírka.⁸⁹

Peníze na vlastní budovu divadla se tak vybíraly přes dvacet let. Mezitím v roce 1924 vznikla Loutková scéna, nejprve s vypůjčenými loutkami

85 *Seznam divadelních představení od roku 1786-1953*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

86 *Knihá zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

87 KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysokému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986, s. 20.

88 *Knihá zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

89 *Knihá zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

ze Semil, až následně si divadelníci pořídili loutky vlastní. Avšak v nové budově divadla se již počítalo také s loutkovým divadlem, proto byla rovnou součástí stavby i malá scéna. Divadelní budova byla veřejnosti otevřena v neděli 25. října roku 1925.⁹⁰ Majitelem již nebylo město, ale Pěvecko-divadelní jednota Krakonoš.⁹¹ Roku 1931 byla budova ještě opravena a byl do ní zaveden vodovod.⁹²

Divadelní spolek Krakonoš musel čekat dlouhých 139 let, než se dočkal vlastní budovy. Mezitím se změnil několikrát název i složení spolku. Stěhoval se z radnice do hostince a zase zpět, avšak neměl nikde stálé místo. Dlouhé čekání se však vyplatilo. Divadelní budova stála a dodnes stojí u městského parku, s výhledem na panoramata Krkonoš. Svou aktivní činností, kterou na čas přerušil jen požár města, si vysloužil uznání a obdiv nejen blízkého okolí, ale také celé republiky. Však je také čest, dostat se s divadelním souborem na Krakonošův divadelní podzim konaném právě ve Vysokém nad Jizerou.

90 *Knihá zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou*, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nečíslováno, nezpracováno.

91 ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla*. II. díl, N - Ž. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, útvar ARTAMA, 2002, s. 683. ISBN 80-7068-155-1.

92 JAVORIN, Alfred a Divadelní ústředna (vydavatelství). *Divadla a divadelní sály v českých krajích*, I. díl: Divadla. Praha: Umění lidu, 1949, s. 308.

5 Zážitková pedagogika

„Věřím v advaitu (nedualitu), věřím v základní jednotu člověka a vlastně všeho, co žije. Proto věřím, že když se jeden člověk duchovně rozvíjí, celý svět se rozvíjí s ním, a když jeden člověk selhává, ve stejné chvíli selhává celý svět.“⁹³ Autorem citátu je Mahátma Gándhí. Proč by rozvoj jednoho člověka měl ovlivnit celý svět? Možná právě proto, že u jednotlivce to vždy začíná.

Celkově charakterizovat zážitkovou pedagogiku je složité, byť se s ní lze setkat všude, kde se jedná o výchovu a vzdělávání.⁹⁴ Jen definice zážitku či prožitku je rozdílná. Stejně tak pedagogika – není to stejný pojem jako např. učení nebo vzdělávání. Nejedná se tedy o synonyma. Ale co to tedy je zážitková pedagogika? Ivo Jirásek ji definoval takto: „*Zážitková pedagogika = teoretická a vědecká reflexe holistické výchovy.*“⁹⁵ A holistickou výchovu následně definoval jako „*záměrné ovlivňování prostřednictvím praktického působení na jedince i skupiny s cílem jejich proměny pomocí dramaturgicky navržených a inscenovaných prožitkových situací, zejména v přírodě, obvykle s jejich reflektivním převedením ve zkušenost*“.⁹⁶ Což je přesně to, o co se tato práce snaží. Převést teoretické znalosti do prožitkových situací, které povedou ve zkušenost.

U lidí oproti minulosti se změnila soustava hodnot, konkrétně je patrný posun v materiální, sociální i emocionální sféře. Právě tyto změny jsou součástí individuálního osobnostního rozvoje (tedy rozvoje sebe sama) a snahy o sebevzdělání, studium a poznávání jak vlastních schopností,

93 HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada, 2009, s. 52. ISBN 978-80-247-2816-2.

94 DVOŘÁČKOVÁ, Adéla, ŠULCOVÁ, Martina, JIRÁSEK, Ivo. Analýza metodologických postupů publikovaných prací v oblasti zážitkové pedagogiky. *Pedagogika* [online]. 2014, 64(4), s. 407 [cit. 2023-05-24]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?p=10871%20title=>.

95 JIRÁSEK, Ivo. *Zážitková pedagogika: Teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Praha: Portál, 2019, s. 19. ISBN 978-80-262-1485-4.

96 Tamtéž.

tak tvůrčího myšlení.⁹⁷ Volný čas se navíc stal významnou společenskou hodnotou, od dob industrializace a urbanizace.⁹⁸ Myslí se tím čas, který jedinec netráví vykonáváním činností, které nejsou vázané na pracovní či rodinné povinnosti.⁹⁹ U dětí a mládeže se tím myslí doba mimo vyučování. Je to čas dobrovolných aktivit, které mohou, avšak nemusejí dělat. Volný čas a jeho organizaci však ovlivňuje okolí jedince, kdy hlavním faktorem je rodina a její role ve společnosti. Právě rodina většinou plní nezbytnou úlohu při výběru volnočasových aktivit.¹⁰⁰ Ty napomáhají rozvoji osobnosti, sociálnímu začlenění, individuálním předpokladům a také životním ambicím.¹⁰¹ V životě dětí dominuje technika a doprava natolik, že často nevycházejí ani samy před dům, natož aby se venku volně pohybovaly nebo si dokonce hrály. Dnes už ani venkovské děti nejsou vidět tak často venku, i v jejich životě převládá online svět. S tím samozřejmě souvisí i nárůst psychických chorob u dětí v posledních dvou dekadách.¹⁰² Kromě toho však mohou jedince ohrozit i sociálně patologické jevy (např. záškoláctví, kriminalita, drogy, delikvence, apod.), případně patologické závislosti, jako je např. gamblerství. Není potřeba mladistvým osobám určovat volný čas, avšak je dobré nabídnout jim širokou nabídku volnočasových aktivit, které

97 ČECH, Tomáš. *Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti*. Pedagogická orientace 2002, roč. 12, č. 2, s. 108. ISSN 1211-4669.

98 PAULÍČEK, Miroslav. *Paradoxy volného času - věčný ruch, zahálka a civilizace*. In: HOJDA, Zdeněk, BENDOVIČ, Evay eds. *Od práce k zábavě: Volný čas v české kultuře 19. století*. Praha: Academia, 2021, s. 9. ISBN 978-80-2003217-1.

99 CHORVÁT, Ivan. *Máme čas na volný čas?* In: CHORVÁT, Ivan, ŠAFR, Jiří, eds. *Volný čas, společnost, kultura: Česko - Slovensko*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019, s. 17. ISBN 978-80-7419-270-8.

100 ČECH, Tomáš. *Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti*. Pedagogická orientace 2002, roč. 12, č. 2, s. 108. ISSN 1211-4669.

101 HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. 2. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 7-8. ISBN 978-80-262-0030-7.

102 WEBER, Andreas. *Víc bláta : Děti potřebují přírodu*. Praha: Malvern, 2015, s. 10-11. ISBN 978-80-7530-005-8.

by měly zaručit „kvalitní“ využívání volného času.¹⁰³

Tvůrčí dramatická činnost souvisí s volným časem jedince. Jak již bylo zmíněno, volný čas je veškerý čas mimo povinnosti jako je práce, škola či jiné domácí práce. Divadelnictví se nedá označit jako povinnost, ale spíše jako záliba či koníček. Nemyslí se tím však školní dramatizace, ale amatérská divadla. A pro širokou veřejnost je ideální dozvědět se o tomto unikátním umění, které je ale stále založeno na dobrovolnosti, skrz zážitkovou pedagogiku. Ta se zase orientuje na učení skrz prožitek a tudíž se jedná o zábavnější formu než klasická výuka či poučování.

Z pedagogického hlediska je velice důležitá motivace. „*Jestliže se ptáme po důvodech našeho jednání, přemýšlíme-li o modelech chování našich žáků, studentů a členů oddílu, ptáme se po motivech jednání. Protože v zážitkové pedagogice a v moderním pojetí přírodní výchovy hraje metoda motivace významnou a nezastupitelnou roli [...]*.“¹⁰⁴ Jedná se o specifickou potřebu jedince, kterou je třeba uspokojit, a také o podmínku aktivit v zájmových oblastech. Přirozená lidská snaha je mít v životě určitý úspěch, což znamená, že pokud je žák neúspěšný např. ve škole, tak se snaží právě v zájmových aktivitách, které mu jdou, které ho baví¹⁰⁵ a které si může svým způsobem dovolit. Prostředky motivace mohou být různé. Může to být film, online hra, vzor na sociálních sítích apod.. Stejně tak to mohou být zájmy vrstevníků. Motivací může být cokoliv, co se k danému tématu hodí a co zaujme cílovou skupinu (či osobu).¹⁰⁶

103 ČECH, Tomáš. *Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti*. Pedagogická orientace 2002, roč. 12, č. 2, s. 108. ISSN 1211-4669.

104 HANUŠ, Radek CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada, 2009, s. 62. ISBN 978-80-247-2816-2.

105 HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času*. 2. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 172. ISBN 978-80-262-0030-7.

106 HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. *Zážitkově pedagogické učení*. Havlíčkův Brod: Grada, 2009, s. 73-79. ISBN 978-80-247-2816-2.

6 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

V souladu se školním zákonem byl vydán v roce 2021 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV).¹⁰⁷ Aktuálně probíhá revize tohoto programu, avšak je stále v průběhu, proto je tato práce založena na aktuálním provedení.

Existují dvě úrovně – celostátní rámec (RVP) a jeho školní konkretizace (ŠVP). Zatímco státní představují právě výše zmíněné RVP, které jsou charakteristické svým vymezeným rámcem vzdělávání pro jednotlivé etapy, tedy předškolní, základní a střední vzdělávání, tak školní vzdělávací program si každá škola vytváří sama. Vychází právě z RVP, avšak může si jednotlivé výstupy přizpůsobit. Školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty a měly by být přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Rámcové vzdělávací programy:

- *vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě;*
- *vycházejí z koncepce společného vzdělávání a celoživotního učení;*
- *formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání;*
- *podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.*¹⁰⁸

107 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání. Praha: MŠMT, 2021.

108 Tamtéž, s. 6.

V RVP ZV jsou ke každému vyučovacímu předmětu či vzdělávací oblasti sepsány očekávané výstupy, které jsou však velice obecné, a proto si každá škola vytváří ještě školní vzdělávací program, kde své výstupy specifikují. Kromě výstupů dokument obsahuje také klíčové kompetence a průřezová témata.

V této práci jsou naplňovány tyto konkrétní očekávané výstupy pro předmět

dějepis:

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány

D-9-1-03 orientuje se na časové ose a v historické mapě, řadí hlavní historické epochy v chronologickém sledu

D-9-5-03 popíše průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky

D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti

D-9-6-04 vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým tato nerovnoměrnost vedla; charakterizuje soupeření mezi velmocemi a vymezení význam kolonií

český jazyk:

ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými

informačními zdroji

ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj

ČJL-9-1-04 dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci

ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát

ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování

ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami

ČJL-9-2-04 správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele

ČJL-9-3-07 uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře

ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování

ČJL-9-3-09 vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích

matematika:

M-9-2-05 matematizuje jednoduché reálné situace s využitím funkčních vztahů

informatika:

I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat

I-9-4-03 vybírá nejvhodnější způsob připojení digitálních zařízení do počítačové sítě; uvede příklady sítí a popíše jejich charakteristické znaky

I-9-4-05 dokáže usměrnit svoji činnost tak, aby minimalizoval riziko ztráty či zneužití dat; popíše fungování a diskutuje omezení zabezpečovacích řešení

občanská výchova:

VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám

člověk a svět práce:

ČSP-9-1-03 organizuje a plánuje svoji pracovní činnost

ČSP-9-1-04 užívá technickou dokumentaci, připraví si vlastní jednoduchý náčrt výrobku

ČSP-9-7-01 ovládá základní funkce digitální techniky; diagnostikuje a odstraňuje základní problémy při provozu digitální techniky

ČSP-9-7-02 propojuje vzájemně jednotlivá digitální zařízení

ČSP-9-7-03 pracuje uživatelským způsobem s mobilními technologiemi – cestování, obchod, vzdělávání, zábava

zeměpis:

Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů

Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii

Z-9-3-01 lokalizuje na mapách světadíly, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojová jádra a periferní zóny

Z-9-3-02 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných

makroregionů světa a vybraných (modelových) států

Z-9-6-01 vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy

výtvarná výchova:

VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků

VV-9-1-02 zaznamenává vizuální zkušenost, i zkušenosti získané ostatními smysly, zaznamenává podněty z představ a fantazie

VV-9-1-03 zachycuje jevy a procesy v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace

VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření

VV-9-1-07 ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření

6.1 Klíčové kompetence

Výše byly zmíněny klíčové kompetence. Jedná se o souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Vzdělávání má daný smysl a cíl, a tím je vybavení všech žáků souborem klíčových kompetencí na dosažitelné úrovni. Jejich budováním se má žák připravit na celoživotní vzdělávání a uplatnění ve společnosti. Na konci základního vzdělávání nemá

žák dokončenou úroveň klíčových kompetencí, která je stanovena, avšak získaná úroveň tvoří neopomenutelný základ žáka pro celoživotní učení, vstup do života a do pracovního procesu.¹⁰⁹

Klíčové kompetence nejsou nikdy izolované, jsou různými způsoby propojené a prolínají se navzájem. Jsou nadpředmětové, tedy ukrývají se v každé činnosti žáka, avšak lze je získat vždy jen jako výsledek celkového procesu vzdělávání. Celkem jich je sedm: **kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské, kompetence pracovní.**¹¹⁰

6.2 Průřezová témata

Kromě kompetencí jsou v RVP ZV uvedena také průřezová témata, která reprezentují okruhy aktuálních problémů současnosti a stávají se stále důležitějšími v základním vzdělávání. Žáka rozvíjejí především v oblasti postojů a hodnot. Jsou jednotně zpracována a obsahují charakteristiku průřezového tématu, kde je zdůrazněn význam a postavení v základním vzdělávání.

Jsou důležitá, neboť „*obsahují silný výchovný aspekt a napomáhají osobnostnímu a charakterovému rozvoji.*“¹¹¹ Navíc tvoří povinnou součást základního vzdělávání.

Aby byla úspěšná, je nutná jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů. V RVP ZV jsou vymezena tato průřezová témata: **osobností a sociální výchova, výchova demokratického občana, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova a mediální výchova.**¹¹² V každém tématu výuky

¹⁰⁹ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání.* Praha: MŠMT, 2021, s. 10.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 10.

¹¹¹ Tamtéž, s. 124.

¹¹² *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání.* Praha: MŠMT, 2021, s. 124.

se alespoň jedno z průřezových témat vyskytuje. Jsou schované v běžných informacích, avšak žáka formují a napomáhají mu stanovit si své postoje a hodnoty.

7 Výukové metody aktivit

V dnešní době se snažíme vyučovat různorodými metodami. Ta nejstarší, a bohužel zatím asi i nejčastěji používaná (až 60 % většiny hodin),¹¹³ je výklad. Pod tímto pojmem si lze představit vyučujícího stojícího před třídou, který slovně něco sděluje. Hodina se skládá samozřejmě i z jiných činností, které ale nepřevládají. V rámci aktivit, které budou v této práci navrženy, nehraje výklad hlavní roli. Aktivity budou založeny především na práci žáků. To oni budou v centru výukového procesu.

Zaměříme-li se na obsah vzdělání, musíme brát v potaz i společenské potřeby. Jedná se o požadavek společnosti, který se zohledňuje také např. při práci, rodinném a společenském životě či využití volného času.¹¹⁴ Avšak hlavní problém českého školství je, že učitelé sami pestré metody a aktivní vyučování sami nezažili.¹¹⁵ Snaží se tak o něco, co je pro ně mnohdy také nové. Avšak dnes již existují různé příručky a materiály, ze kterých mohou učitelé čerpat. Samotný pojem „metoda“ lze chápat jako *„specifický způsob uspořádání činností učitele (lektora) a žáků (studentů), rozvíjející vzdělaností profil žáka a působící v souladu se vzdělávacími a výchovnými cíli.“*¹¹⁶

Každá smysluplná výuka by měla respektovat **třífázový model E-U-R**. Jedná se o tři základní činnosti: evokace – uvědomění si významu – reflexe. Hlavní roli má v tomto vzdělávacím procesu žákova aktivita. Učitel nesděluje hotové poznatky, ale připravuje takové učební situace, které žáci mohou samostatně nebo ve skupině řešit. Hledají informace, pracují s nimi

113 PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, s. 114. ISBN 80-7178-681-0.

114 VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007, s. 144. ISBN 978-80-247-1734-0.

115 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. s. 17. ISBN 978-80-247-3450-7.

116 VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007, s. 189. ISBN 978-80-247-1734-0.

a zkoumají je. Výsledku se dobírají vlastními silami. Učivo se tzv. nabaluje, tedy navazuje na dovednosti a znalosti, které žák již má.¹¹⁷

Celkovým cílem a hlavní metodou pro práci by mělo být využití **historické gramotnosti**, což znamená, že při výuce žáci aktivně poznávají historická fakta, než aby se je učili pouze znát.¹¹⁸ V dnešní době je hlavní problém v tom, že veřejné užívání minulosti je povrchní a tudíž se špatně určují příčiny a následky. Žáci by se měli naučit identifikovat historický kontext k čemukoliv a naučit se určit co je stěžejní a co pouze okrajové.¹¹⁹

Učitel má širokou škálu možností, jak s žáky pracovat. Jako první se nabízejí **samostatná práce**. Avšak „málokterá vyučovací metoda umožňuje učitelům rozvíjet takovou širokou škálu dovedností - a málokterá mu dává větší příležitost promarnit množství času špatně řízenými činnostmi.“¹²⁰ Co z toho vyplývá? Že je dobré samostatnou práci či projekt zapojit, avšak je třeba si je řádně promyslet.¹²¹ Proto budou následující úlohy vždy pouze skupinovou prací.

Veškeré zde navržené aktivity jsou navázány na **práci s prameny**. Školy často nedávají moc prostoru pro práci s primárními zdroji, často se spokojí s učebnicí. Adekvátně didaktizované prameny však dávají výuce úplně jiný charakter. Minimálně se při práci s nimi žák naučí čtení s porozuměním.¹²² Žák se tak může na chvíli “stát badatelem”, vyzkoušet si, jaké je to být výzkumníkem a řešit problém. Je to naprosto jiná práce s textem než na jakou je žák zvyklý ve spojitosti s učebnicí, a vyžaduje tedy i odlišné

117 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. s. 465. ISBN 978-80-247-3450-7.

118 Historická gramotnost v praxi. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/akce/historicka-gramotnost-v-praxi/>.

119 Historické myšlení a historická gramotnost. *D-21* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/historicke-mysleni-a-historicka-gramotnost>.

120 PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, s. 213. ISBN 80-7178-681-0.

121 Tamtéž.

122 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. s. 353. ISBN 978-80-247-3450-7.

nároky na učitele a koordinaci výuky.

Jako pramen může sloužit prakticky cokoliv – fotografie, deníky, dopisy, plakáty, v našem případě také scénáře, ba i zvuková nahrávka či videozáznam apod. Při **práci s textem** můžeme rozlišit dva druhy práce. První je reproduktivní, kdy se žák zaměřuje na informace, které se učí a které jsou v textu obsaženy. Opak je práce produktivní, kdy text žáka podněcuje a ten pak rozvíjí svou tvořivost. Může to být obsahem, zpracováním či tím, co žák sám vytváří.¹²³

V této práci jsou k dispozici hlavně **pracovní listy**. Jedná se o soubor cvičení, úkolů či jiných didaktických materiálů, které slouží většinou k samostatnému procvičování či opakování. Výhodou je, že může být směřován pro jednotlivce, avšak i pro skupiny a tedy i skupinové práce. Neměl by být známkován jako test, byť zpětná vazba by měla být přítomna vždy.¹²⁴ Neměl by se hodnotit celkovou známkou na konci, ale již během práce zohlednit postup, aktivitu (ve skupině), vizuální dojem apod. Učitel by si měl stanovit jasně daná kritéria, podle kterých bude hodnotit.

Skupinová práce je založena na rozdělení žáků do skupin, kdy se může rozdělení měnit podle obsahu zadání, podle dovedností žáků, podle věku, podle náhody (losování) či rozpočítávání. Je dobré metody střídat. Stejně tak je možné mít rozdělené skupiny od začátku školního roku, kdy se žáci na pokyn „Skupinová práce!“ přemístí na předem určené místo a tam pracují. Zadání by mělo vždy obsahovat čas na práci, přesný popis práce, způsob prezentace a hodnotící kritéria.¹²⁵ Bonusem této práce je, že se jedná o činnost, která bývá zábavná, ale zároveň je v ní ukryt či vědomě demonstrován učební potenciál. Minimálně vede žáky k přejímání zodpovědnosti za učení. Navíc je to práce aktivizující, kdy se zapojí

¹²³ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007, s. 199. ISBN 978-80-247-1734-0.

¹²⁴ ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika, s. 124. ISBN 978-80-247-3450-7.

¹²⁵ Tamtéž, s. 398.

i v běžné frontální výuce méně aktivní žáci, kteří mají problém vystoupit před třídou.¹²⁶

Ve skupinové práci lze pracovat také s textem, v níže popsaných aktivitách se bude pracovat hlavně se **skládáním textu**. Učitel vybere vhodný text, který následně rozdělí na několik menších částí. Ty rozdá žákům a je již na učiteli, jaké udělí další pokyny. Lze po žácích chtít, aby si kousek textu osvojili, pak odložili papírek a následně poskládali text dohromady. Nebo se mohou seřadit do řady a následně text přečíst. Vždy je prvotní cíl části textu seřadit, jak jdou za sebou. Učitel však může využít také práci s termíny, cizími slovy, skloňováním apod. Může to být úvod do problematiky či výuky, stejně tak komunikační metoda, která má za cíl zjistit kooperaci ve třídě.¹²⁷

Ve skupinách lze podporovat také **tvůrčivost a vynalézavost**. Pokud bude žák požádán o popis nějakého problému, popíše ho... Avšak pokud skupina dostane za úkol vytvořit leták, který by měl problém propagovat a nabízet řešení, tak se do toho povětšinou vrhnou s nadšením a nápady. I tak lze vyučovat. Motivací k práci ve skupině může být tvůrčí charakter úkolu a výsledku. Žáci se musí domluvit na tématu, provedení, rozdělení úloh... Rozvíjí se hned několik kompetencí, které jsou závazným výukovým cílem.¹²⁸

S tím se zároveň pojí **metoda tvůrčího psaní – příběhy k obrázkům**. Může být využita v jakýkoliv hodinách. Učitel nějaký obrázek třídě, skupinám, každému žákovi jiný... a žáci mají za úkol napsat k obrázku příběh. Případně se to dá upravit na metodu **tady a ted'**, kdy mají žáci potřebné informace a na základě nich zachytí danou „realitu“, která může

126 PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, s. 175. ISBN 80-7178-681-0.

127 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika, s. 311. ISBN 978-80-247-3450-7.

128 PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, s. 236. ISBN 80-7178-681-0.

být zeměpisná, dějepisná apod. Žák je účastníkem oné události, scénérie... Kromě základních informací si může dohledat detailnější informace a s nimi také pracovat, neboť se v tom daném tématu „ocitl“.¹²⁹

Pojem **brainstorming** je spojen s výměnou a sběrem myšlenek a nápadů, případně vzájemná inspirace.¹³⁰ Méně známá je však **metoda diamantu**, která pod brainstorming, respektive brainwriting, spadá. Slouží k vyjádření pozitiv a hlavních charakteristik pojmu. „První řádek obsahuje jednoslovný název – hlavní téma diamantu. Druhý řádek je určen k tomu, aby žáci napsali dvě přídavná jména, která pozitivně charakterizují hlavní téma. Třetí řádek je určen pro tři slovesa, která vypovídají o tom, co kladného hlavní téma koná. Čtvrtý řádek by měl obsahovat pozitivní větu ze čtyř slov. Dolní část diamantu je opak té horní. Pátý řádek je pro větu, šestý je pro tři slovesa a sedmý pro dvě přídavná jména, vždy v opačném významu.“¹³¹

Mapa patří mezi důležité didaktické prostředky, neboť je možné využít její pestrost a vytvořit tak zajímavé aktivity pro žáky. Mezi základní úkony patří čtení mapy, analýza mapy a interpretace mapy.¹³² Avšak proč nezapojit také tvorbu mapy? Případně tvorbu **mentální mapy**, kde je vidět osobní zaujetí žáka? Ne všichni si po cestě do školy všimnou stejných věcí a zároveň tak není pro všechny důležité to samé. Někdy lidé zaměňují mentální a myšlenkovou mapu, avšak není to stejné. Zatímco v mentální mapě je výsledkem opravdová mapa, která dbá pravidel mapové kompozice, **myšlenková mapa** pracuje s pojmy. Je to alternativní záznam poznatků, neboť zobrazuje také vztahy mezi jednotlivými pojmy.¹³³

129 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika, s. 324. ISBN 978-80-247-3450-7.

130 Tamtéž, s. 40.

131 Tamtéž, s. 44.

132 Tamtéž, s. 107-108.

133 Tamtéž, s. 333.

8 Hodnocení

Hodnocení se obvykle dělí na dva typy: formativní a sumativní. Rozdíl mezi nimi je v čase hodnocení. Zatímco formativní je průběžné, kdy se bere ohled na celkovou práci, tak sumativní je závěrečné, kdy je kladen důraz na celkový výsledek.¹³⁴ Hodnocení, které je prováděno správně, žáky inspiruje, motivuje a dává jim zpětnou vazbu.¹³⁵

Jelikož se v této práci vyskytují pracovní listy s jednotlivými úkoly, je vhodnější použít formativní hodnocení, které odpovídá procesu práce jednotlivých aktivit. Žáci tak zjistí, v čem jsou dobří a v čem by se mohli zlepšovat.

Aby bylo co hodnotit, je třeba nastavit konkrétní cíle, které má žák splnit. „*Vzdělávací cíle jsou slovní popisy toho, co se mají žáci naučit, jaké znalosti, vědomosti, dovednosti, postoje budou mít jako výsledek jejich učení.*“¹³⁶ Pro vyučujícího je to závazný rámeček, kterého by se měl držet a pro žáka je to směr, kterým by se měla jeho práce ubírat.

Prvním krokem v hodnocení bude **sebehodnocení** žáka. Pokud žák převezme zodpovědnost za své učení, tak tím zároveň rozvíjí klíčové kompetence, které by měly být součástí všech úkonů, které vykonává. Pokud se navíc naučí ohodnotit sebe sama, tak pak zvládne ohodnotit vrstevníky se správným odůvodněním, proč použil zrovna toto hodnocení. **Vrstevnické hodnocení** je navíc dobré v tom, že žáci se mohou od sebe navzájem také mnohé naučit. Malé úskalí je v práci, která s vrstevnickým hodnocením a tedy povětšinou i se skupinovou prací souvisí. Jde o to, že nemusí pracovat celá skupina, byť to tak může vypadat, ale jen část.

134 VALIŠOVÁ, Alena a HANA KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007, s. 254. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0.

135 PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002, s. 343. ISBN 80-7178-681-0.

136 STARÝ, Karel, LAUFKOVÁ, Veronika. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016, s. 40. ISBN 978-80-262-1001-6.

Zbytek skupiny je pasivní a tím ztrácí tu možnost posunout se dál ve vědomostech, znalostech...¹³⁷ Právě proto je dobré znalosti získané skupinovou prací ověřovat individuálně u každého žáka zvláště, neboť tak žák dosáhne odpovědnosti za odvedenou práci.

Hodnocení by mělo být ideálně kombinací obou, jak vrstevnické, a tedy kolektivní, tak také hodnocení sebe sama. To by navíc mělo být první, aby se žák dokázal pochválit a zároveň přijmout svůj případný neúspěch, zároveň si tak uvědomí proces svého učení a dosažené výsledky.

Ve vyučování lze využít v mnoha činnostech **SWOT analýzu**. Kromě využití k práci s textem ji lze využít také k vzájemnému hodnocení žáků. Je to nástroj, který může sloužit jako podklad k dalšímu rozhodování/hodnocení. Hodnotí se silné stránky (**Strengths**), slabé stránky (**Weaknesses**), příležitosti (**Opportunities**) a hrozby (**Threats**). Název vznikl z počátečních písmen jednotlivých označení.¹³⁸ Žáci tak mají „rámec“, kterého se mají při celkovém hodnocení držet.

Žák musí vidět ve svém snažení smysl, stejně tak je pro něho důležité hodnocení. Podle Metodického portálu RVP plynou ze sebehodnocení žáků tyto výhody:

Žák

- *pochozí aktuální stav úrovně znalostí, dovedností, vědomostí [...]*
- *hledá příčiny a vyvozuje důsledky jednání*
- *je vnitřně motivován pro vlastní jednání, k výkonu*
- *analyzuje vlastní chování, navrhuje opatření*
- *pracuje s chybou, přičemž se učí nepovažovat chybu za fatální, odsuzující práci, ale chápe ji jako výzvu, stimul ke zdokonalení*

137 STARÝ, Karel a Veronika LAUFKOVÁ. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016, s. 25-29. ISBN 978-80-262-1001-6.

138 ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika, s. 572. ISBN 978-80-247-3450-7.

- *poznává osobní hodnoty, odhaluje své potencionální možnosti, uvědomuje si své silné stránky, na kterých buduje svoji sebedůvěru, ale i své slabiny, na kterých intenzivně pracuje; uvědomuje se, že jako osobnosti mají všichni žáci stejně vysokou hodnotu*
- *přijímá odpovědnost za své učení [...]*
- *cvičí se v komunikačních schopnostech, rozšiřuje slovní zásobu*
- *je spokojený (dochází k eliminaci problémů k navození pozitivní sociální atmosféry ve třídě).¹³⁹*

Z výhod vyplývá, že sebehodnocení napomáhá lepšímu klimatu ve třídě. Faktem zůstává, že na sebehodnocení může opět navazovat hodnocení vrstevníků. Příkladem může být referát, který si žák připraví a přednese třídě. Třída ho po jeho výkonu zhodnotí, případně položí otázky na doplnění informací (např. zdroje, co přednášejícího žáka zaujalo, co nevěděl apod.)

8.1 Hodnocení pracovních listů

Pracovní listy jsou koncipovány do jednotlivých úkolů. Z toho vyplývá, že je vhodné hodnotit jednotlivé aktivity zvlášť. Až na konci vytvořit celkové hodnocení práce, které bude vycházet právě z jednotlivých „podhodnocení“.

Žáci se nejprve zaměří na sebehodnocení, kdy zhodnotí svoji odvedenou práci. Vzápětí se přejde na vrstevnické hodnocení, kdy práci ohodnotí kolektiv. Je dobré, aby toto hodnocení bylo ještě rozděleno na skupinové hodnocení, kdy se žáci ohodnotí navzájem v každé konkrétní skupině. Až po skupinovém přejít na kolektivní/třídní hodnocení. Vyučující zde figuruje jako dohled nad hodnocením, vede řízenou diskuzi. Může vyjádřit své postřehy, ale neměl by žáky opravovat, případně vyjadřovat svůj

139 RAKOUŠOVÁ, Alena. Sebehodnocení žáků. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2/2008 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1965/SEBEHODNOCENI-ZAKU.html>.

nesouhlas. Žáci to zvládnou sami.

Na hodnocení skupinové práce by si žáci měli připravit SWOT analýzu, při které si zapíší jednotlivé poznámky a tím si je roztřídí.

Individuální sebehodnocení k jakékoliv práci by neprobíhalo ústně, ale písemně. Každý žák by dostal ještě jeden, poslední pracovní list s následujícími otázkami:

Co jsem se naučil/a?

Co se mi nejvíce líbilo?

Co mě nejvíce bavilo a proč?

Co mě naopak nebavilo a proč?

V čem se můžu do příště zlepšit?

Co mi dělalo problémy?

Co bych příště udělal jinak?¹⁴⁰

Ten by odevzdali vyučujícímu jako zpětnou vazbu práce.

140 Sebehodnocení žáků: Sebehodnocení dílčí činnosti – otázky. *Národní pedagogický institut České republiky: Zapojme všechny.cz* [online]. 3/2021. Dostupné z: <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/sebehodnoceni-zaku-prakticke-tipy>.

9 Pracovní listy

Pracovní listy vycházejí z probádaného fondu archiválií divadelního spolku Krakonoš. Hlavní důraz je kladen na scénáře a plakáty, neboť ty nejsou volně přístupné a je vhodné je žákům přiblížit a pracovat s nimi.

Hra s názvem Cesta kolem světa za 80 dní se hrála opakovaně a její možnosti využití jsou rozsáhlé, proto je toto téma zpracováno hned ve dvou úlohách. V první se žáci budou zabývat jak zeměpisným zaměřením, tedy na celý svět a orientaci v něm, tak časovým rozvržením samotné cesty, včetně převedení této cesty na divadelní prkna. Konec pracovního listu je koncipován jako pokračování ukázky, ze které celá aktivita vychází.

Druhý pracovní list je taktéž spojen s daným představením, avšak tentokrát je pozornost věnována také seriálové adaptaci Verneova příběhu. V daném formátu z roku 1981 jsou lidé nahrazení zvířaty, žáci se tedy pokusí postavy z připravené ukázky ztvárnit podle svého. Zároveň je pozornost zaměřena na dobu samotné cesty kolem světa, tudíž se žáci budou také zabývat dobovými technologiemi a dopravními prostředky. Celá aktivita je spojena s výtvarnými aktivitami (kreslením), neboť jak postavy, tak dopravní prostředky budou žáci kreslit a popisovat. Úloha je zakončena myšlenkovou mapou vycházející z ukázky, kde se objevují původní Američané, tudíž se dostáváme do kolonizované Ameriky. Žáci si díky myšlenkové mapě srovnají, co o éře kolonialismu vědí.

V následujícím pracovním listě opustíme Philease/Williho Fogga a přesuneme se k plakátům z divadelního archivu. Žáci nejprve popíší plakáty z 19. století, následně provedou totéž s plakáty z 20. století a nakonec je porovnají navzájem. Jejich úkolem bude následně vytvořit vlastní plakát, avšak budou se řídit formou, která byla využívána právě v minulém století. Celé téma je zakončeno tzv. diamantem, kdy se žáci musejí vyjádřit k danému tématu podle stanovených norem.

Čtvrtý pracovní list se věnuje otištěné výzvě k finanční sbírce na vlastní

budovu divadla z roku 1913. Žáci dostanou zpřeházený text a jejich úkolem je text složit do správného pořadí. Následně ho přepsat do srozumitelnější formy a nakonec vytvořit plakát se stejnou výzvou, která by přilákala a přesvědčila lidi přispět i v dnešní době.

Pracovní list v páté aktivitě je věnován zpracování scénářů ke hře *Polní maršálek* z pera Emila Artura Longena.¹⁴¹ První, starší zpracování je psáno ručně, a navíc pro každou postavu zvlášť. Každý herec dostal jen své pasáže a finální podobu tak viděl až při zkouškách na jevišti. Druhá ukázka je již z novějšího zpracování, kdy byly scénáře psány na stroji/počítači a měly podobu běžných scénářů, jaké známe dnes, tedy po rolích/replikách. Žáci mají přijít na odlišnosti jednotlivých scénář, jak spolu jednotlivé ukázky souvisí a v neposlední řadě je porovnat, z čehož plynou výhody a nevýhody jednotlivých přístupů.

Poslední úloha je zaměřena na terénní výuku. Žáci chodí po vyznačených šípkách *Divadelní stezky* a zjišťují informace z tabulí. Informace si zapisují a na konci z nich vytvoří podle vzorce souřadnice, které je dovedou zpět k budově divadla. Tam porovnajít aktuální podobu budovy se starou fotografií. Cestou si navíc pořizují obrazové záznamy, ze kterých následně vytvoří prezentaci, která bude hodnoceným výstupem.

141 Scénář hry *Polní maršálek*, archiv divadelního spolku Krakonoš, nepublikováno.

9.1 Cesta kolem světa za 80 dní

Úloha vychází z opakovaně hrané hry *Cesta kolem světa za osmdesát dní*, inspirovaného stejnojmennou knihou Julese Verna.

V šestém ročníku je dobré *pracovní list 1* zařadit do výuky až v druhém pololetí, s ohledem na výuku časové osy, zeměpisné sítě i literárních žánrů.

HODNOCENÍ: Oba pracovní listy je dobré hodnotit formativně, neboť se jedná jak o přesně dané úkoly, tak o úkoly s výrazně subjektivní možností vypracování, jež nemají přesně dané správné řešení. Proto je vhodné ty úkoly, které mají zjevně jedno správné řešení, tedy doplňování a správné odpovědi, hodnotit (a kontrolovat) kolektivně. Avšak ty úkoly, které jsou otevřené a chce se po žácích jejich aktivita, je vhodné hodnotit nejprve po skupinách. Každá skupina by se měla domluvit na svém hodnocení podle předem daných kritérií a to pak prezentovat před ostatními. Následně může být vrstevnické hodnocení, které je již pro všechny skupiny.

9.1.1 Informace k pracovnímu listu 1

Ročník: 6.-9.

Počet žáků: jedna třída, vhodné pro skupinovou práci ve dvojicích či trojicích

Čas: 4 hodiny

Aktivity: práce se Školním atlasem světa¹⁴² či Google Earth, aplikace Geacron, určování polohy, práce s textem, tvůrčí psaní

(vhodné je mít aplikace již předinstalované v mobilním telefonu či počítači)

Pomůcky: atlas/mobilní telefon/pc, pracovní listy, tužky, papíry

¹⁴² *Školní atlas světa*. 5. vydání. Praha: Kartografie Praha, 2019. ISBN 978-80-7393-486-6.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, zeměpis

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence pracovní

Vzdělávací cíle:

Žák podle ukázky určí název a autora díla sloužícího jako předloha.

Žák určí přesnou polohu podle zeměpisné sítě.

Žák zaneše události na časovou osu.

Žák získané informace o příběhu přetvoří na základ divadelního představení.

Žák na základě informací napíše text podle zadání.

Cíle dle RVP ZV:

D-9-1-03 orientuje se na časové ose a v historické mapě, řadí hlavní historické epochy v chronologickém sledu

ČJL-9-3-04 tvoří vlastní literární text podle svých schopností a na základě osvojených znalostí základů literární teorie

ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele

ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování

Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii

Z-9-3-01 lokalizuje na mapách světadíly, oceány a makroregiony světa podle zvolených kritérií, srovnává jejich postavení, rozvojová jádra a periferní zóny

Z-9-3-02 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti

a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států

Informace k pracovnímu listu: Při této aktivitě je možné spolupracovat s vyučujícími českého jazyka a zeměpisu. Český jazyk proto, aby žáci měli přehled v žánrech a díla Julese Verna znali. V zeměpisu se jedná o procvičení zeměpisné sítě, ve spojení s informacemi o kontinentech a světadílech.

Ukončení této aktivity je v altánu v městském parku¹⁴³ za divadelní budovou. Altán se stane divadelním jevištěm pro dialog skupin. Celý pracovní list je možné vyplnit tam, s předem nainstalovanými aplikacemi.

9.1.2 Pracovní list 1

Úkol č. 1: Přečtete si následující ukázkou¹⁴⁴ z nejmenované divadelní hry. Poznáte na motivy jaké knihy je daná hra napsána? _____

Stuart Já vám říkám, že ho nedostanou! Ten je už dávno v zahraničí.

Flanagan Kde by se podle vás asi tak mohl skrývat?

Stuart To nevím, ale svět je velký.

Fogg Byl!

Stuart Ale jděte, tak podle vás se zmenšil?

143 Park básníků. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/place/Městské+sady+-+Park+básníků/@50.6847441,15.4038273,219m/data=!3m1!1e3!4m6!3m5!1s0x470ec7c167277a4d:0x7b663b798dfc98db!8m2!3d50.684705!4d15.404114!16s%2Fg%2F11g6wx55qy!5m1!1e1?entry=ttu>.

144 PULDA, A. *Cesta kolem světa za osmdesát dní: Výpravná hra s předehrou, pěti jednáními a patnácti obrazy*. Vysoké nad Jizerou: Archiv divadelního spolku Krakonoš, s. 5.

Fogg Jistě. Dnes se dá objet desetkrát rychleji než před dvaceti lety. To je okolnost, která znamenitě nahrává pachatelí.

Stuart (směje se, jako vyvolávač) Pánové, pánové! Náš kolega Fogg přišel na to, že zeměkoule se srazila, a že ji můžete objet za pouhé tři měsíce!

Fogg Nikoliv. Za pouhých 80 dní.

Stuart Ó, ano, ano. Ale při svých výpočtech si nejspíš zapomněl na nepředvídatelné překážky a náhody, bouře, vykolejí vlaků, potopení lodi, exploze, epidemie, evakuace, ee – e ...

Fogg Na podobné věci musíme být vždy připraveni.

Stuart Teoreticky máte jistě pravdu, pane kolego, ale v praxi byste asi váhal...

Fogg Nikdy neváhám, pane Stuarte.

Stuart Tak se tedy vydej na tu divokou jízdu – to bude aspoň vpravdě výstřední a excentrické!

Fogg Pojďme spolu!

Stuart Bůh mě chraň, ale vsadím se s tebou, že podobná cesta je za daných podmínek nemožná.

Fogg Dobrá, přijímám sázku.

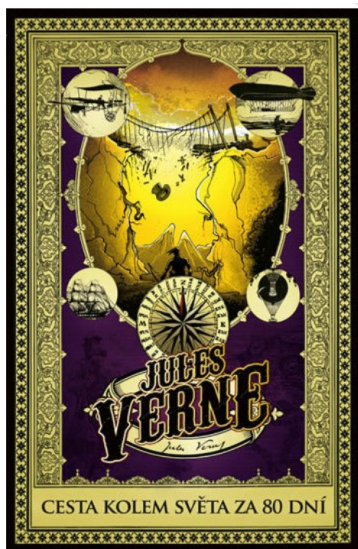
Stuart Ty bys opravdu chtěl...?

Fogg Objet svět za 80 dní.

Stuart A kdy?

Fogg Teď hned.

Úkol č. 2: Podívejte se na obálky knih. Popište, jaké společné znaky mají.

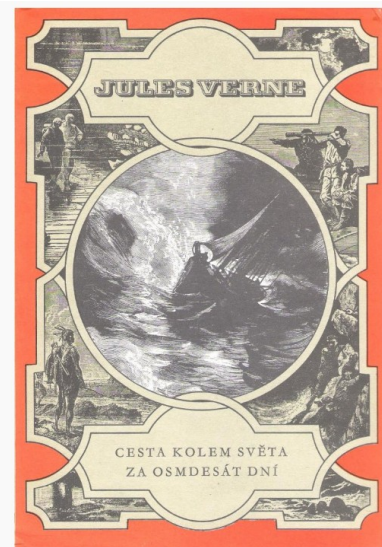
Obrázek 1: Obálka knihy.

Zdroj:
https://www.alza.cz/media/cesta-kolem-sveta-za-80-dni-d5162836.htm?kampan=adweok_eo-a-knihy_pla_all_obecnacss_c_c_21497_420770586899~95301177303~&gclid=Cj0KCQjwwlSIBhD6ARIsAESamp5G6T9MXYvhcAKf53-oTiMi7jbgfxfK-g04JXISXOWxMqLgW-wrFQaAlaPEALw_wcB

Obrázek 2: Obálka knihy.

Zdroj:
https://www.megaknihy.cz/cestina/321436-cesta-kolem-sveta-za-osmdesat-dni.html?utm_si=RFIdjRTZUc2TXpJeE5ETTJNeKl4TkRNMg=&matchtype=&network=x&device=c&creative=&keyword=&placement=¶m1=¶m2=&adposition=&campaignid=17364182571&adgroupid=&feeditemid=&targetid=&loc_physical_ms=21497&loc_interest_ms=&searchtype=&gclid=Cj0KCQjwwlSIBhD6ARIsAESamp6j5dTDix7JYYgFEilpDf8qUAFB9PSA6g_a9nmegF9Z7PwmO85wAWUaAkz_EALw_wcB

Obrázek 3: Obálka knihy. Zdroj:

<https://www.databazeknih.cz/obalka-knihy/cesta-kolem-sveta-za-osmdesat-dni-61513>

Viděli jste 3 různé obálky knih. Napište alespoň 3 informace, které jste z obrázků vyčetli:

- 1.
- 2.
- 3.

Co mínil Fogg tím, že se *svět zmenšil*? Každou hypotézu (alespoň 2) podložte argumenty. _____

Zkuste vymyslet dvě konkrétní situace, kdy by i dnes platila tato věta: „*Teoreticky máte jistě pravdu, pane kolego, ale v praxi byste asi váhal...*“

Úkol č. 2: Váš následující úkol vychází z názvu hry. Vezměte si školní atlas světa a postupujte dle následujících pokynů:

(Smíte použít i *online atlas* či *Google Earth*.)

1. Najděte na mapě místo na souřadnicích 52° s. š. a 0° d.: _____ . Tam je začátek cesty.

2. Jeďte po nultém poledníku až k 30. rovnoběžce na severní polokouli. Po ní se vydejte na východ. Před Suezským průplavem je jedno větší město. Kam jste doputovali? _____

3. Pokračujte jižně dál až k obratníku Raka. Po něm se vydejte znova na východ. Zastavte se až na 73° v. d. Jste skoro u cíle. Teď se po daném poledníku vydejte na 19° s. š. Doputovali jste? Jaké místo na daných souřadnicích leží? _____

4. Jak se změnilo klima během cesty? Formulujte hypotézy proč se klima z Londýna do Bombaje změnilo. Svá tvrzení podložte argumenty.

5. Otevřete si aplikaci Geacron v telefonu a popište krajinu, která se rovněž změnila. _____

6. Když se vydáte dál na východ, doputujete až k Bengálskému zálivu. Nad ním je vaše další zastávka, hledejte město na souřadnicích: 88° v. d. a 22° s. š. Vyhledejte na internetu, kdo danou oblast v dané době politicky kontroloval. _____

7. Další zastávka je město ležící na stejné rovnoběžce jako jste teď, jen na 114° poledníku. Jak se město jmenuje? _____

8. Toto město patří mezi nejvíce zalidněné oblasti světa. Podívejte se na tematickou mapu dané oblasti se zaměřením na hospodářství a zkuste vymyslet 3 důvody, proč tomu tak je.

1.

2.

3.

9. Dáme si trošku všeobecného přehledu. Tipněte/odhadněte, kde je ostrov Honšú. Podtrhněte správnou odpověď:

a) Indie B) Japonsko c) Čína

Svoji domněnku zdůvodněte: _____

10. Určete polohu ostrova Honšú podle světových stran ve vztahu k Tchajwanu. _____

11. Pokračujte východně přes Tichý oceán po rovnoběžce. Jaký stát se nachází na pobřeží, kam dorazíte? _____

12. Jaké informace (dvě) vás jako první napadnou, když se řekne právě tento stát? _____, _____

13. Co se takhle podívat na Sochu svobody? Je při cestě na východ a trošku severněji než jsme teď. Do jakého města se vydáme? _____ (Můžeš využít i Google.)

14. Aby jste se za Sochou svobody dostali, tak musíte využít nějaký dopravní prostředek. Existovala již letadla? ANO/NE

15. Jaká významná transkontinentální železnice vznikla (název) a kdy?

16. Hurá, konečně se můžeme vydat domů. Jakým směrem jsme celou cestu absolvovali? Využijte světových stran. _____

17. Jakými dopravními prostředky se cestovalo kdysi, v době Verneova příběhu, a jakými dnes? Porovnej je. _____

18. Zkuste odhadnout, jak dlouho by trvala cesta, pokud bychom ji absolvovali dnes s moderními dopravními prostředky? _____

Úkol č. 3: Zavřete mapu/mapy a zkuste nakreslit cestu, kterou jste absolvovali v úkolu č. 3. Jak šly světadíly za sebou? Pojmenujte je.

Obrázek 4: Mapa světa. Zdroj: <https://hotelove.cz/slepa-mapa-sveta/>.

Úkol č. 4: Narýsujte si na čistý papír časovou osu pro 80 dní. Zkuste na ni zanést putování po světě. Kolik času na jednotlivých kontinentech pan Fogg strávil?

Máte hotovou časovou osu cesty. Představte si, že musíte vymyslet divadelní představení. Zkuste jednotlivé motivy kulis nakreslit, můžete využít papíry, čtvrtky, online kreslení apod. Kolik kulis budete potřebovat?

9.1.3 Informace k pracovnímu listu 2

Tento pracovní list je podmíněn shlédnutím alespoň části seriálu *Willi Fog na cestě kolem světa* z roku 1981, neboť s ním jsou spojené úkoly. Lze využít online dostupná videa¹⁴⁵ na webovém serveru YouTube, kde jsou všechny díly.

Nejvhodnější je 20. díl, neboť tam se objevují indiáni, kteří jsou rozebíráni v tomto pracovním listě.

Ideální je shlédnutí dílu jako domácí příprava, je však možné pustit si díl i ve škole.

Aktivita je spojena s divadelním představením pro nejmenší. Za úkol mají žáci mimo jiné vytvořit papírové loutky a plakát na dětské představení. Po dohodě s vyučujícím plakát nakopírují a vyvěsí po městě. Z loutek vymyslí krátké představení, které dětem zahrají na dětském hřišti.¹⁴⁶ Hraní loutkového divadla není přímo v pracovním listě, avšak vyučující poskytne žákům před zahájením aktivity veškeré informace.

Ročník: 7, 8

Počet žáků: jedna třída, vhodná práce ve dvojicích, trojicích a čtveřicích

Čas: 5 hodin

Aktivity: práce s videem, textem, pracovní listy, tvořivost, kreslení, myšlenková mapa

Pomůcky: video, pracovní listy, papíry, tužky, lepidlo, izolepa, dřevěné špejle

145 Willy Fog na cestě kolem světa. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://youtu.be/sY3NGz69RCg>.

146 Dětské hřiště K. Havlíčka Borovského. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://mapy.cz/dopravnisource=base&id=1928140&x=15.4079391&y=50.6834321&z=17>.

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, zeměpis

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence k řešení problémů

Vzdělávací cíle:

Žák nakreslí postavy z bajky dle svého uvážení.

Žák vysvětlí, kdy byly využity jaké technologie a proč je možné tyto dané technologie použít.

Žák se orientuje v dopravě a dopravních prostředcích.

Žák zvládne nakreslit dopravní prostředky a popsat jejich využití.

Žák se orientuje v historii Ameriky a podle zadaných informací dokáže určit časovou dobu dramatu.

Žák vytvoří myšlenkovou mapu na zadané téma.

Cíle dle RVP ZV:

D-9-1-03 orientuje se na časové ose a v historické mapě, řadí hlavní historické epochy v chronologickém sledu

D-9-5-03 popíše průběh zámořských objevů, jejich příčiny a důsledky

D-9-6-01 vysvětlí podstatné ekonomické, sociální, politické a kulturní změny ve vybraných zemích a u nás, které charakterizují modernizaci společnosti

D-9-6-04 vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým tato nerovnoměrnost vedla; charakterizuje soupeření mezi velmocemi a vymezí význam kolonií

ČJL-9-3-06 rozlišuje základní literární druhy a žánry, porovná je i jejich funkci, uvede jejich výrazné představitele

ČJL-9-3-07 uvádí základní literární směry a jejich významné představitele v české a světové literatuře

ČJL-9-3-08 porovnává různá ztvárnění téhož námětu v literárním, dramatickém i filmovém zpracování

VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí, zaujímá tolerantní postoje k menšinám

VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků

VV-9-1-02 zaznamenává vizuální zkušenost, i zkušenosti získané ostatními smysly, zaznamenává podněty z představ a fantazie

9.1.4 Pracovní list 2

Úkol č. 1: Představte si, že je seriál napsán jako kniha. Jaký žánr by to byl?

Postavy jsou znázorněny jako _____. V úkolu č. 8 je kousek scény z divadelní hry. Zkuste všechny postavy nakreslit obdobně jako byly v seriálu, avšak můžete využít i jiné druhy zvířat než jaké byly v seriálu. Jak v tvém podání bude vypadat pan Fogg?

Úkol č. 2: Nakreslené postavy vystříhnete a nalepte na dřevěnou špejli tak, aby vznikly loutky (podobně jako na obrázku). Vymyslete příběh pro děti se zapojením všech nakreslených postav tak, aby se zapojili všichni členové skupiny.

Úkol č. 3: Nakreslete plakát, který zve na vaše představení.

Úkol č. 4: Představte si, že vy sami jste hlavními hrdiny příběhu. Jaké technologie byste využili? A z jakého důvodu je možné je využít? _____

Úkol č. 5: V jaké době se příběh odehrává? _____

Úkol č. 6: Cestujete všude po světě (v době příběhu, tedy v minulosti). Jaké dopravní prostředky využijete? Nakreslete je. Pozor, stále jsme v době Williho Fogga.

Úkol č. 7: Nakreslili jste dopravní prostředky. Je předpoklad, že sloužily všem bez rozdílu? Diskutujte a sepište je. Svá tvrzení vždy zdůvodněte.

Úkol č. 8: Přečtěte si následující ukázkou¹⁴⁷ a zodpovězte otázky:

Archibald	(u vozu) Ne, ne, měl jsem pravdu – my stojíme. <i>V tom okamžiku přepadnou Indiáni s hrozným křikem vozy.</i>
Fogg	(vykřikne) Indiáni!
Všichni turisté	Ha! Pomoc!
Passepartout	Zpátky, ničemové! <i>(Dveře se otevřou, Fogg, Archibald, Passepartout, čtyři cestující a tři dělníci vyskočí z vozu. Střílí se z obou stran.)</i>
Archibald	Odvahu, přátelé!
Fogg	<i>(zavírá dvířka u vozu)</i> Musíme zachránit především Aouda a její sestru!
Aouda a Nemea	Pomoc! Pomoc! <i>Indiáni se žen zmocní a odvedou je vlevo. V tom je slyšet pískot lokomotivy.</i>
Passepartout	Sláva! Vlak přijíždí zpátky. Jsme zachráněni. Indiáni utečou. Vlak přijede zpět na místo, kde předtím stál.
Průvodčí hlas voix	<i>(přiběhne na scénu)</i> Ti mizerové rozpojili vagóny! Ještě že jsme slyšeli střelbu!

a) Na jakém kontinentě se děj odehrává? _____

b) Ukázka vychází ze stereotypu, kdy zlí a špinaví divoši odnášejí křehké a světlé ženy. Zkuste vymyslet 3 důvody, proč si to lidé dříve mysleli.

- 1.
- 2.
- 3.

c) Jakým slovem se dnes tento postoj vůči člověku s jinou barvou pleti nazývá? _____

147 MORÁVKOVÁ, Pavlína a Pepa HEJRAL. *Cesta kolem světa za osmdesát dní / Le tour du monde en 80 jours: Výpravná hra s předehrou, pěti jednáními a patnácti obrazy*. Verze 2. Vysoké nad Jizerou: Archiv divadelního spolku Krakonoš, 2002, 37-38.

d) Jakým dopravním prostředkem aktéři jedou? _____

e) Kdo a proč nazval původní obyvatele indiány? _____

f) Znáš nějakou knihu nebo film (název), kde se indiáni vyskytují? Pokud ano, jsou zobrazováni jinak než v této ukázce? _____

Úkol č. 9: Srovnejte seriálové a divadelní zpracování. Zkuste vymyslet klady a zápory jednotlivých zpracování. _____

Úkol č. 10: Vytvořte myšlenkovou mapu o původních Američanech.

9.2 Plakáty

Tato úloha pracuje s plakáty z archivu divadelního spolku Krakonoš. Úloha je unikátní v tom, že plakáty nejsou zcela dostupné a žáci se tak s nimi nemají šanci setkat a pracovat s nimi. Jedna aktivita je spojena také s aktuálními plakáty, které jsou k vidění přímo na divadelní budově Krakonoš.¹⁴⁸ Žáci si tak uvědomí, že se jedná stále o aktuální kreativní disciplínu.

Aktivita se dá propojit s českým jazykem, neboť lze plakáty analyzovat z pravopisné stránky, přepsat správně velká a malá písmena, vysvětlit zkratky, určovat morfologii, apod. Případně využít etymologii příjmení, což by bylo zajímavé i do cíleného dějepisu. Výtvarná výchova je s aktivitou propojena úzce, neboť na konci aktivity se žáci snaží o vlastní návrh plakátu, který musí navrhnout a zpracovat. Je možné pracovat také s různými materiály, které lze lepit či nějak spojovat, proto je aktivita spojena se vzdělávací oblastí člověk a svět práce. A v neposlední řadě je možné plakát zpracovat digitálně, což vede k rozvoji digitálních kompetencí.¹⁴⁹

Plakát je vhodné v případě papírové podoby převést do digitálního prostředí, aby se s ním dalo pracovat online a aby si je žáci mohli sdílet mezi sebou.

HODNOCENÍ: Zhotovené plakáty nejprve skupiny představí a ukáží. Postupně, po jedné skupině.

Ostatní spolužáci (skupiny) si vytváří hodnotící SWOT analýzu, podle které hodnotí.

Za každou prezentující skupinu jednu SWOT analýzu.

¹⁴⁸ Divadelní spolek Krakonoš. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://mapy.cz/dopravni?source=firm&id=397123&x=15.4033492&y=50.6850481&z=17>.

¹⁴⁹ Infografika. *Canva* [online]. [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: <https://www.canva.com/design/DAFnUbJydGg/Q9AAuLGzq9h0BuTvb5kOkQ/edit>.

Pak se skupiny spojí, vždy dvě k sobě a následně své hodnocení porovnají. Ty body, kde se neshodnou, tak prodiskutují a domluví se na shodném hodnocení.

Následně se spojí další dvě skupiny a tak dál, až bude spojena celá třída a kritéria pro hodnocení budou shodné.

Následně ji přednesou přednášející skupině, která mezitím, během hodnocení, naopak pozoruje spolupráci jednotlivých skupin a zapisuje si své postřehy k vylepšení komunikace.

9.2.1 Informace k pracovnímu listu 3

Ročník: 6-9

Počet žáků: jedna třída, práce ve skupinách, ideálně 3-4 členné

Čas: 5 hodin

Aktivita: práce s prameny, pracovní listy, tvořivost a vynalézavost - tvorba plakátu, metoda diamantu - shrnutí

Pomůcky: papíry, tužky, lepidlo, internet, lupa

Mezipředmětové vztahy: český jazyk, výtvarná výchova, člověk a svět práce, výchova k občanství, informatika

Klíčové kompetence: kompetence pracovní, kompetence komunikativní, kompetence digitální

Vzdělávací cíle:

Žák porovná jednotlivé prameny a popíše jejich rozdílnost.

Žák vyhledá potřebné informace ke splnění zadání.

Žák na základě získaných informací zpracuje svůj vlastní plakát k tématu.

Žák zhodnotí svoji práci i práci ostatních.

Cíle dle RVP ZV:

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány

ČJL-9-1-01 odlišuje ve čteném nebo slyšeném textu fakta od názorů a hodnocení, ověřuje fakta pomocí otázek nebo porovnáváním s dostupnými informačními zdroji

ČJL-9-1-08 využívá základy studijního čtení – vyhledá klíčová slova, formuluje hlavní myšlenky textu, vytvoří otázky a stručné poznámky, výpisky nebo výtah z přečteného textu; samostatně připraví a s oporou o text přednese referát

ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování

ČJL-9-2-03 samostatně pracuje s Pravidly českého pravopisu, se Slovníkem spisovné češtiny a s dalšími slovníky a příručkami

ČJL-9-2-04 správně třídí slovní druhy, tvoří spisovné tvary slov a vědomě jich používá ve vhodné komunikační situaci

ČJL-9-3-09 vyhledává informace v různých typech katalogů, v knihovně i v dalších informačních zdrojích

VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků

VV-9-1-02 zaznamenává vizuální zkušenost, i zkušenosti získané ostatními smysly, zaznamenává podněty z představ a fantazie

VV-9-1-03 zachycuje jevy a procesy v proměnách a vztazích; k tvorbě užívá některé metody uplatňované v současném výtvarném umění

a digitálních médiích – počítačová grafika, fotografie, video, animace

VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření

ČSP-9-1-03 organizuje a plánuje svoji pracovní činnost

ČSP-9-1-04 užívá technickou dokumentaci, připraví si vlastní jednoduchý náčrt výrobku

ČSP-9-7-01 ovládá základní funkce digitální techniky; diagnostikuje a odstraňuje základní problémy při provozu digitální techniky

ČSP-9-7-02 propojuje vzájemně jednotlivá digitální zařízení

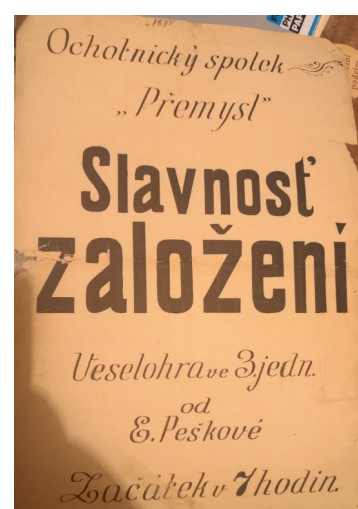
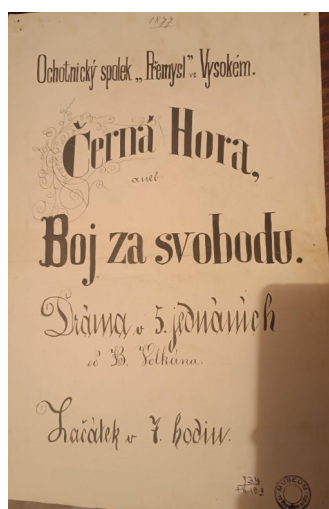
ČSP-9-7-03 pracuje uživatelským způsobem s mobilními technologiemi – cestování, obchod, vzdělávání, zábava

VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí

I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat

9.2.2 Pracovní list 3

Úkol č. 1: Prohlédněte si následující plakáty:

Ve skupině prodiskutujte a zodpovězte následující otázky:

Mají nějaké znaky společné?

→

→

→

Co se vyskytuje na všech?

→

→

→

V čem jsou naopak rozdílné?

→

→

→

Jak jsou vytvořené? (papír, písmo, styl apod.) _____

Co by mohly ještě obsahovat? Chybí na nich něco? _____

Z jaké doby (konkrétní rok, desetiletí, století?) plakáty asi jsou a proč?

Zkuste pomocí internetu vyhledat, co znamená slovo ŽERTVA. Následně zkuste nakreslit náčrtek žertvy.

Úkol č. 2: Prohlédněte si také následující plakáty a zodpovězte stejné otázky:

DOROST
 Pev. div. jednoty „Krakonos“ ve Vysokém Jiz.
 sehraje div. hru
 dne
 27. dubna 1929. Sál radnice.
PALACKÉHO
TŘÍDA 27.
 Zestoupa hra o 4 odděleních Ferd. Král. Šamberk.
 - OSOBY -
 Bohuslav Jaroš.
 Marie Jaroš.
 Theodor Bůžka, majitel domu.
 Michalík Hůlka, obuvník.
 Václavka Jarošová.
 Zuzka Jaroš.
 Julie Jarošová.
 Marie Bůžková, ševce u Hůlky.
 Petrík Cikán, učesník.
 Hubert, sluha.
 Josefina, služka.
 Emilie Hůlková.
 Ludmila, šleštilka.
 (Kovář)
 J. J. Proza.
 Začátek v 8 hod. večer.
 Předprodej lístků u pokl. p. J. Marátky knih.

PĚV. DIV. JED. „KRAKONOS“ VE VYSOKÉM JIZ.
DNES
27. LISTOPADU 1921 se opakuje!
 V SÁLE RADNICE.
PRO VÍRU.
 HISTORICKÝ OBRAZ O 4 JEDN. NAPSAL O. LEMBERG.
 OSOBY:
 BUBHA, starý válečník. LIBERDA, československý voják.
 MIKES, sedlák a zeť BUBHY. KOUDELKA, pánovný dvůr.
 MARIE, sedláčská vdovka a ševce (MISKA). JOSEF, český voják.
 PETA, 12ti letý, jejich děti. HAUCL, sedlák.
 LUDMILA, stiletá, jejich děti. LAŠKA, sedlák.
 ZAPOTOČEK, desátník. KRIZ, voják v lid. seledsky.
 KONIÁŠ, jezuita. MATKA VLAST, legionářka ze SOHOBY.
 Děj se v sedláčské vesnici v Čechách, v době 18. století.
 (Jedná se o historický příběh z jedné z historických událostí, je jedním z 4 aktů v jedné o 4 aktech)
Začátek v 8 h. več. CENY MÍST OBYČEJNÉ.
 PŘEDPRODEJ VSTUPENEK U FOKLADNÍKA
 P. JOSEFA MARÁTKY, KNIHKUPCE.

Pev. div. jednoty „Krakonos“ ve Vysokém Jiz.
 Dne 24. dubna 1921 v sále městské Radnice v 8 hod. večer.
TŘI STA TŘICET
TŘI!
 Vraška o 3 jednáních. K. L. Kukla.
 Osoby:
 Julie, mladá vdova.
 Robert, lékař v Praze.
 Marie, vdova po Robertu.
 Ferdinand, jeho bratr.
 Bedřich, mládek v Praze.
 Ludvík, vdovec, lékař.
 Václav, vdovec, lékař.
 Zuzka, slouha.
 Cecílie, služka.
 (Marie, manželka ml. Julie)
 Děj v salonu advokáta Julia.
 Ceny míst: I. místo 5K, II. místo 4K, k sedání 2K.
 Předprodej vstupenek u posádky
 p. Jos. Marátky, knihkupce.

Pěvecko-divadelní jednoty „Krackonos“
 ve Vysokém n. Jiz.
 sehraje o vánocích 25. prosince 1933
 v divadle „Krackonos“
 hra od Anthony Armstronga
Deset minut alibi
 Detektivní hra o třech dějstvích. Hráno jako rukopis.
 Režie a výprava: Antonín Junek.
 OSOBY:
 Filip Sevilla - - - - Antonín Junek.
 Betty Findonová - - - - Božena Šádková.
 Colin Derwent - - - - Jarka Janda.
 Dr. Miles Standing - - - - Miloš Vodašedlák.
 Pember, inspektor, | detektivové - p. Světa Nečásek j. h.
 Braco, seržant, | ze Scotland Yardu - Josef Fučík.
 Hunter, sluha u Sevilly - - - - p. Josef Blažek j. h.
 Ředitel restaurace - - - - Josef Junek.
 Děj se v bytě Sevillové v Londýně v přítomné době. Je zima.
 Hra plná vzrušujících dojmů i scén, v níž původně získaná sympatie k Sevillovi změni se snad v opovržení, a zdánlivě zbytečný Derwent, doháněn láskou k Betty a okolnostmi k zločinu, bude osobou, o níž vinou události budete se stále strachovat. Rovněž dva detektivové z proslulého Scotland Yardu celé Vás zaujmou, kdy krok za krokem budou odhalovat rousku, skrývajících pachatele vraždy. — A nad těmito lidskými činy i vášněmi budou hodiny neuprosně odměřovat čas, tak drahocenný k získání ověřeného alibi. Jak to Derwent provede, přijďte se podívat.
Začátek v 8 hod. več. Vstupné obvyklé.
 Předprodej vstupenek u p. Rud. Štöckla, holiče, Vysoké nad Jiz. (náměstí).

Ve skupině prodiskutujte a zodpovězte následující otázky:

Mají nějaké znaky společné?

→

→

→

Co se vyskytuje na všech?

→

→

→

V čem jsou naopak rozdílné?

→

→

→

Jak jsou vytvořené? (papír, písmo, styl apod.) _____

Co by mohly ještě obsahovat? Chybí na nich něco? _____

Z jaké doby (konkrétní rok, desetiletí, století?) plakáty asi jsou a proč?

Úkol č. 3: Prohlédněte si obrázky ještě jednou. Diskutujte a popište okolnosti představení:

U koho se prodávaly lístky? _____

Jak vypadalo hlediště? Bylo možné shlédnout představení i jinak než v sedě? _____

Jak byste popsali techniku výroby plakátu? (jak je napsán, popište písmo, pravděpodobné psací potřeby, na co psali, apod.) _____

Napadla vás během zkoumání další informace o plakátu? _____

Úkol č. 4: Prohlédli jste si pořádně plakáty v úkolu č. 1 a 2? Tak je teď porovnejte mezi sebou!

Jak se plakáty změnilly? _____

Jsou přidány nebo naopak ubrány informace? Prodiskutujte a napište odpověď, na které se shodne celá skupina: _____

Které se vaší skupině líbí víc a proč? _____

Diskutujte nad otázkou: Z jakého důvodu jsou do novějších plakátů přidána jména herců? Jména obsazení? _____

Úkol č. 5: Běžte k divadelní budově Krakonoš. Vpravo ode dveří je vitrína s plakáty. Změnily se nějak oproti ukázkám zde? Pokud ano, tak změny popište: _____

Úkol č. 6: Vzpomenete si na název nějakého dramatu, které bylo zfilmované?

Jaký je rozdíl mezi divadlem a filmovou adaptací dramatu? Napište alespoň 2 rozdíly:

- 1.
- 2.

Úkol č. 7: Máte veškeré informace, které potřebujete k tvorbě plakátu. Vezměte si nový čistý papír (nebo druhou stranu tohoto pracovního listu) a zpracujte ho obdobně jako byly plakáty v úkolu č. 2 - popište takto nějaký film, avšak vytvořte plakát jako by to bylo divadelní představení. Nebojte se zapojit fantazii a barvy! Hodnocena bude celá skupina, proto si role rozdělte – někdo může kreslit, někdo psát, někdo vymyslet kompozici plakátu apod.

Úkol č. 8: Popište svůj plakát pomocí metody diamant¹⁵⁰:

Jednoslovný název tématu

Dvě slova o tom, jaké téma je

Tři slova popisující, co téma dělá

Věta právě o čtyřech slovech vystihující to podstatné o tématu

Tři slova popisující, co téma dělá (opoziční pohled)

Dvě slova popisující, jaké téma je (opoziční pohled)

Jedno slovo, shrnující téma (vyjádřené protikladem, nebo synonymem)

150 Newsletter #1 - Pětilístek a Diamant. *Svět gramotnosti* [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Clanek/106/newsletter-1-petilistek-a-diamant>.

9.3 Proba k přátelům ochotnictva

Pracovní list vychází z otištěné žádosti divadelníků, kdy se snažili o získání peněz na postavení vlastní budovy divadla. Žádali v roce 1913, neboť v tento rok pan Josef Janda navrhl plán divadelní budovy a ten následně také vyčíslil - právě na třicet tisíc korun.

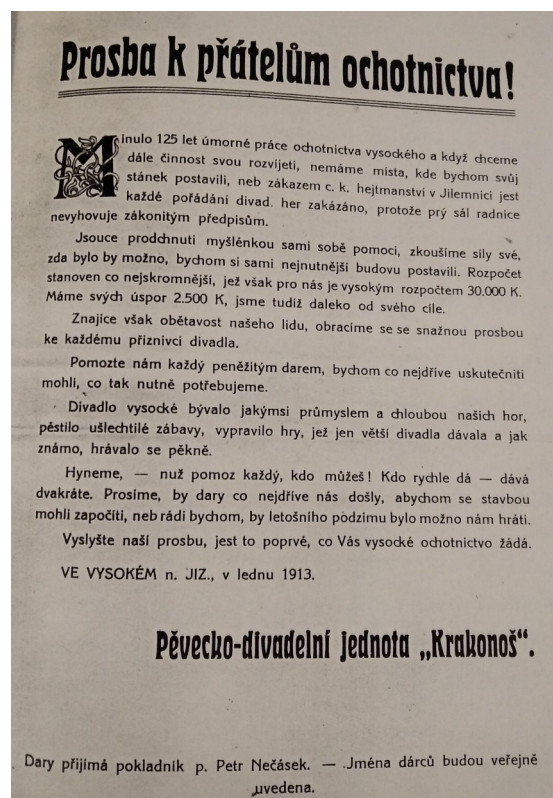
Obecní zastupitelstvo sice poskytlo peněžní dar a zároveň i půjčku, avšak nestačilo to. Proto byla uspořádána sbírka, která měla být cestou k získání finančního obnosu. Na vlastní budovu divadla si však divadelníci museli počkat ještě dalších dvanáct let.

Pracovní list je kombinací češtiny, výtvarné výchovy, finanční gramotnosti a informatiky. Je zaměřen na praktickou dovednost - crowdfunding, tedy hledání financování svého projektu.

Výsledek bude zveřejněn jako kampaň na HitHitu. Žáci se tak pokusí podpořit divadlo finančně, avšak bez přispění vlastních peněz. Vytvoří projekt, na jehož základě mohou lidé po 45 dní přispívat na požadovanou částku. Pokud se částka nepodaří vybrat, tak se lidem peníze vrátí. Pokud se žákům podaří požadovaná částka vybrat, tak dostanou požadovaný finanční obnos. Žáci musí rovněž něco nabídnout, jakousi odměnu za finanční příspěvek všem.

Jelikož se jedná o podporu divadla, tak je dobré spolupracovat s Vlastivědným muzeem¹⁵¹ ve Vysokém nad Jizerou. Samozřejmě je nutné

151 Vlastivědné muzeum pro Vysoké nad Jizerou a okolí. *Vysoké nad Jizerou: Malebné městečko Podkrkonoší* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/vlastivedne-muzeum/>.

muzeum kontaktovat a domluvit se. Žáci by měli do muzea jít a diskutovat/poradit se s pracovníci, které se zároveň podílí na aktivitách spojené s děním města. Navíc tam pracuje divadelnice Svatava Hejralová, proto je možné zapojit i aktivitu vyprávění pamětníka, kdy se žáci mohou dozvědět další informace.

HODNOCENÍ: Žáci (skupiny) se v této úloze mohou sebehodnotit. Jelikož pracují s textem, který přetváří a formují, tak by měli být schopni zformulovat své nedostatky a naopak přednosti.

Následně může být řízená diskuze ohledně hodnocení, zda ostatní skupiny souhlasí, mají připomínky, pochvaly apod.

Na úplném konci se kolektivně zhodnotí úspěšnost vybrané částky na podporu divadla.

9.3.1 Informace k pracovnímu listu 4

Ročník: 6-9

Počet žáků: 20-24 (jedna třída), skupiny ideálně po 3 žácích

Čas: 8 hodin

Aktivity: práce s prameny, skládání textu, tvořivost - tvorba letáku, projekt na HitHitu

Pomůcky: papíry, tužky, (nůžky, lepidlo - v případě rozstříhání textu)

Mezipředmětové vztahy: výtvarná výchova, český jazyk, matematika, výchova k občanství, informatika

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní, kompetence pracovní, kompetence k řešení problémů

Vzdělávací cíle:

Žák srovná text do logického sledu podle informací.

Žák přepíše text do srozumitelnější a přehlednější formy.

Žák vytvoří leták k zadanému tématu podle dostupných informací.

Cíle dle RVP ZV:

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-03 orientuje se na časové ose a v historické mapě, řadí hlavní historické epochy v chronologickém sledu

D-9-6-04 vysvětlí rozdílné tempo modernizace a prohloubení nerovnoměrnosti vývoje jednotlivých částí Evropy a světa včetně důsledků, ke kterým tato nerovnoměrnost vedla; charakterizuje soupeření mezi velmocemi a vymeze význam kolonií

VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na veřejné mínění a chování lidí

M-9-2-05 matematizuje jednoduché reálné situace s využitím funkčních vztahů

ČJL-9-1-03 rozpoznává manipulativní komunikaci v masmédiích a zaujímá k ní kritický postoj

ČJL-9-1-04 dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci

ČJL-9-1-09 uspořádá informace v textu s ohledem na jeho účel, vytvoří koherentní text s dodržováním pravidel mezivětného navazování

ČJL-9-1-10 využívá poznatků o jazyce a stylu ke gramaticky i věcně správnému písemnému projevu a k tvořivé práci s textem nebo i k vlastnímu tvořivému psaní na základě svých dispozic a osobních zájmů

ČJL-9-2-05 využívá znalostí o jazykové normě při tvorbě vhodných jazykových projevů podle komunikační situace

VV-9-1-01 vybírá, vytváří a pojmenovává prvky vizuálně obrazných

vyjádření a jejich vztahů; uplatňuje je pro vyjádření vlastních zkušeností, vjemů, představ a poznatků; variuje různé prvky a jejich vztahy pro získání osobitých výsledků

VV-9-1-04 vybírá, kombinuje a vytváří prostředky pro vlastní osobité vyjádření

VV-9-1-07 ověřuje komunikační účinky vybraných, upravených či samostatně vytvořených vizuálně obrazných vyjádření

I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat

9.3.2 Pracovní list 4

Úkol č. 1: Očíslujte okénka v tabulce¹⁵² tak, aby text šel chronologicky (postupně) za sebou. Na čísla je prostor v okénku vlevo před každým odstavcem.

	Divadlo vysocké bývalo jakýmsi průmyslem a chloubou našich hor, pěstilo ušlechtilé zábavy, vypravilo hry, jež jen větší divadla dávala a jak známo, hrávalo se pěkně.
	Vyslyšte naši prosbu, jest to poprvé, co Vás vysocké ochotnictvo žádá.
	Minulo 125 let úmorné práce ochotnictva vysockého a když chceme dále činnosti svou rozvíjeti, nemáme místa, kde bychom svůj stánek postavili, neb zákazem c. k. hejtmanství v Jilemnici jest každé pořádání div. her zakázáno, protože prý sál radnice nevyhovuje zákonitým předpisům.
	Znajíce však obětavost našeho lidu, obracíme se se snažnou prosbou ke každému příznivci divadla.
	Hyneme , - nuž pomoz každý, kdo můžeš! Kdo rychle dá - dává dvakráté . Prosíme, by dary co nejdříve nás došly, abychom se stavbou mohli započítí , neb rádi bychom, by letošního podzimu bylo možno nám hráti.
	Pomozte nám každý peněžitým darem, bychom se nejdříve uskutečniti mohli, co tak nutně potřebujeme.
	Jsouce prodchnuti myšlenkou sami sobě pomoci, zkoušíme síly své, zda bylo by možno, bychom si sami nejnnutnější budovu postavili. Rozpočet stanoven co nejskromnější, jež však pro nás je vysokým rozpočtem 30.000 K. Máme svých úspor 2.500 K, jsme tudíž daleko od svého cíle.

152 Prosba k přátelům ochotnictva! Archiv divadelního spolku Krakonoš, nepublikováno.

Odpovězte na otázky:

O co ochotníci žádají?

Proč o to žádají?

Kolik ještě potřebují?

Víte/odhadnete, kolik by se muselo vybrat dnes?

Jak na vaši skupinu výzva působí? Přispěli byste?

Vysvětlete/vyhledejte zvýrazněná slova v textu. Můžete použít slovník či google:

- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____
- ☺ _____

Úkol č. 2: Text, který je nyní seřazený, nedává úplně smysl. Zkuste ho přepsat tak, aby byl lépe čitelný a srozumitelný.

Úkol č. 3: Vytvořte leták se stejnou, ale velice zkrácenou žádostí tak, aby zaujal co nejvíce lidí. Potřebujete přeci vybrat požadovanou částku. Při tvorbě si spravedlivě rozdělte role.

Podívejte se na portál HitHit¹⁵³, který podporuje různé projekty. Tam najdete inspiraci.

Následně svůj nápad zveřejněte. Pozor, musíte vymyslet i odměny pro lidi, který váš nápad podpoří.

¹⁵³ Co je HitHit. *HitHit* [online]. [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: <https://www.hithit.com/cs/article/whatIsHithit>.

9.4 Polní maršálek

Práce je zaměřena na práci s prameny, konkrétně na scénáře divadelní hry nazvané *Polní maršálek* autora E. A. Longena. První scénář je psán pro jednu divadelní postavu, kdežto druhý scénář je již psán „běžným“ způsobem, tedy tak, že text je složen z replik jednotlivých postav. Žáci mají obě ukázky porovnat a přijít na rozdíly mezi nimi bez nápověd. V podstatě budou oba texty analyzovat a srovnávat. Nedaleko divadelní budovy Krakonoš se nachází Vlastivědné muzeum, které slouží také jako městský archiv. Proto je jedna úloha zaměřena také na chůzi po městě a hledání instituce, kde by se archiválie mohly uchovávat.

HODNOCENÍ: I zde je vhodné formativní hodnocení, neboť se pracuje s textem a každá skupina ho může interpretovat jinak. Nejprve by mohly své odpovědi porovnat vždy dvě skupiny mezi sebou a prodiskutovat rozdíly. Znovu případně projít texty a shodnout se na řešení. Až poté řešit odpovědi kolektivně, diskutovat nad jednotlivými odpověďmi a případně navést žáky na správné řešení.

9.4.1 Informace k pracovnímu listu 5

Ročník: 8, 9

Počet žáků: jedna třída, práce vhodná pro dvojice

Čas: 2-3 hodiny

Aktivity: práce s prameny, práce s textem

Pomůcky: papír, tužka

Mezipředmětové vztahy: český jazyk

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problému, kompetence pracovní

Vzdělávací cíle:

Žák interpretuje přečtený text.

Žák porovná dva druhy textů.

Žák popíše rozdíly mezi ukázkami.

Žák vlastními slovy vysvětlí důvod struktury scénáře.

Cíle dle RVZ ZV:

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou

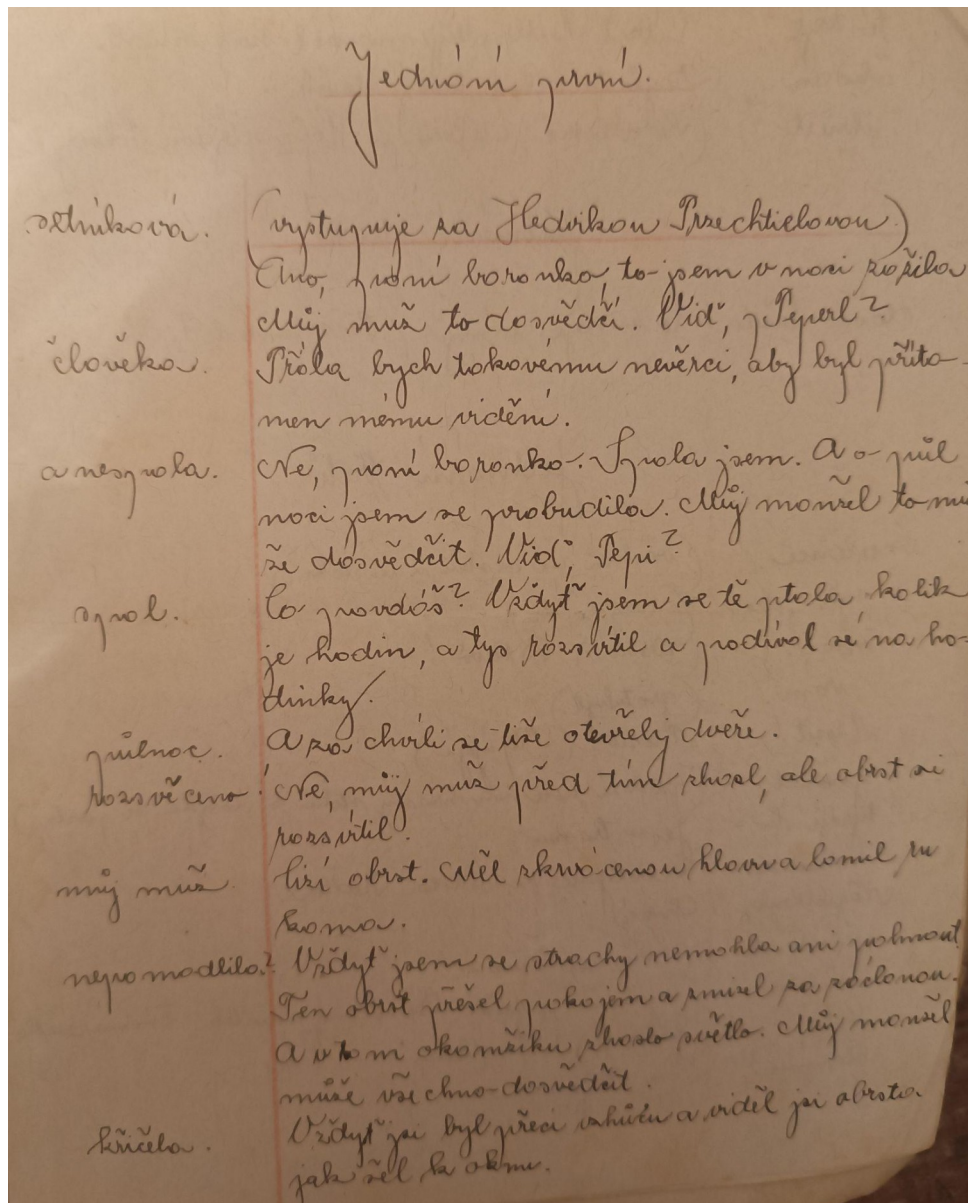
ČJL-9-2-08 rozlišuje spisovný jazyk, nářečí a obecnou češtinu a zdůvodní jejich užití

ČJL-9-3-01 uceleně reprodukuje přečtený text, jednoduše popisuje strukturu a jazyk literárního díla a vlastními slovy interpretuje smysl díla

ČJL-9-3-03 formuluje ústně i písemně dojmy ze své četby, návštěvy divadelního nebo filmového představení a názory na umělecké dílo

9.4.2 Pracovní list 5

Úkol č. 1: Přečtěte si následující kousek scénáře:

Jste jedním z herců a dostanete tenhle text. Prodiskutujte, co se musíte naučit a co ne. Svá tvrzení zdůvodněte: _____

Zamyslete se a zkuste napsat, proč text nedával smysl. _____

Úkol č. 2: Podívejte se na následující scénář:

Sep1 (plačtivě). Když já se pana obrájtanta bojím.

Hedvika (k Eberlemu). Doufám, že budete už jednou respektovatí moje přání a přestanete věnovat mým lidem svoji pozornost. Chci si pak s vámi pohovořit, pane nadporučíku.

Eberle. Prosím, paní baronko.

Hedvika. Paní setníkové udála se v noci na dnešek zajímavá příhoda. A pak se vyskytnou na světě všelijací lidé, (se zlým pohledem na Eberleho), kteří nejen že ničemu nevěří, ale ještě si tropí posměch z nejsvětějších záležitostí člověka.

Alžběta. Prála bych takovému nevěrci, aby byl přítomen mému vidění.

Hedvika. To je úžasné. Paní setníkové ležela v posteli a nespala.

Alžběta. Ne, paní baronko. Spala jsem. A o půlnoci jsem se probudila. Můj manžel to může dosvědčit. Vidí, Pepi?

Kovalovič (nedával pozor). Jak si přeješ, drahoušku. Já jsem spal.

Alžběta. Co povídáš? Vždyť jsem se tě ptala, kolik je hodin, a ty's rozsvítil a podíval se na hodinky.

Kovalovič. Jak si přeješ, drahoušku. Byla půlnoc.

Alžběta. A za chvíli se tiše otevřely dveře.

Hedvika. To je báječné! A představte si, že bylo rozsvíceno!

Alžběta. Ne, můj muž před tím shasl, ale obrst si rozsvítil.

Ostatní (kromě Eberleho). Pan obrst?

Hedvika. Nemyslete si, že to byl můj muž.

Alžběta. Cizí obrst. Měl zkrvácenou hlavu a lomil rukama.

Hedvika. Proč jste se hned nahlas nepomodlila?

Alžběta. Vždyť jsem se strachy nemohla ani pohnout. Ten obrst přešel pokojem a zmizel u okna za záclonou. A v tom okamžiku shaslo světlo. Můj manžel může všechno dosvědčit.

Kovalovič. Jak si přeješ, drahoušku. Já jsem se probudil, protože jsi strašně křičela.

Alžběta. Vždyť jsi byl přece vzhůru a viděl jsi obrsta, jak šel k oknu.

Kovalovič. Jak si přeješ, drahoušku. Já ho viděl.

Hedvika. A víte, kdo to byl?

Alžběta. Obrst Redl. Můj manžel ho poznal.

Kovalovič. Jak si přeješ, drahoušku.

Všichni (kromě Eberleho). To je úžasné!

Hedvika. Nešťastný obrst Redl nemá na onom světě pokoje. Dnes budeme mít seanci a zavoláme si ho, aby nám řekl, proč se zastřelil. Bylo ho veliká škoda.

Je tento text přehlednější? Pokud ano, tak uveďte důvod: _____

Vyjmenujte alespoň 2 rozdíly oproti prvnému:

- 1.
- 2.

Dokážete najít mezi jednotlivými texty v úkolu č. 1 a 2 spojitost? _____

Pro jakou postavu je text v úkolu č. 1 napsán? _____

Úkol č. 3:

Prodiskutujte, zda-li je dobré scénáře uchovávat. Svá tvrzení podložte argumenty: _____

Kam byste scénář odnesli, kdybyste nějaký měli? Napadá vás nějaká instituce, která by mohla takovéto tiskoviny mít uchované? _____

Máte nějaký konkrétní nápad, jak by se daly scénáře z divadla využít? Jaký?

Úkol č. 4: Projděte se od náměstí k divadelní budově Krakonoš. Je po cestě¹⁵⁴ či v okolí nějaká instituce, která by mohla různé tiskoviny uchovávat? ANO/NE

V případě kladné odpovědi, jaký má název? _____

Dívali jste se pořádně kolem sebe po celou cestu? Na náměstí se nachází také jedna instituce/budova, kde je možné nahlédnout do kronik. Jaká to byla? _____

154 Trasa z náměstí k divadlu. *Google* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/dir/Vysoké+n.Jiz.,+nám.,+512+11+Vysoké+nad+Jizerou/Divadelní+Spolek+Krakonoš,+Vysoké+nad+Jizerou/@50.6853789,15.3996686,17z/data=!3m1!4b1!4m14!4m13!1m5!1m1!1s0x470ec7c38525e1af:0x1c9029e9ff4d664f!2m2!1d15.40122!2d50.68597!1m5!1m1!1s0x470ec7c3e0a31657:0xe8ad6fde321e0911!2m2!1d15.4032332!2d50.6850382!3e2?entry=ttu>.

9.5 Divadelní stezka

Tento pracovní list je koncipován jako výuka v terénu. Žáci si sami pomocí informačních tabulí zjistí informace a splní jednotlivé úkoly.

Ve Vysokém nad Jizerou existuje stezka věnující se historii divadla. Jmenuje se *Po stopách divadelních předků*¹⁵⁵ a vede kolem chalup, kde se divadlo v minulosti hrálo. Na každé „divadelní“ chalupě je umístěna tabule s informacemi o historii. Pracovní list vychází z těchto tabulí. Pro žáky to znamená práci se souřadnicemi, které si sami pomocí informací, které cestou posbírají, zjistí.

Před zahájením je vhodné žáky informovat o cíli dané aktivity. Vytvoří prezentaci z fotek a svých zážitků. Na konci bude výsledek jejich úkolu, což je porovnání fotografie „kdysi a dnes“.

Výsledek - tedy porovnání fotografií - proběhne již ve škole, neboť žáci své výsledky převedou do digitální podoby a ve formě prezentace nejprve popíší své zážitky, jak se jim pracovalo, co bylo těžké, nebo naopak lehké, co cestou zažili apod. Prezentace by měla být v rozmezí 5-10 minut. Výstup bude určen rodičům/veřejnosti.

HODNOCENÍ: Práci nelze hodnotit jinak než formativně. Žáci plní jednotlivé úkoly, díky nimž se dostanou až do cíle, kde splní poslední úkol - porovnájí starší fotografii budovy divadla s jeho dnešní podobou. Na konci se skupina ohodnotí sama, respektive se každý žák pokusí o sebereflexi, kterou následně doplní hodnocení kompletní práce týmu.

155 Divadelní okruh: Za historií místního divadla. *Vysoké nad Jizerou* [online]. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/divadelni-okruh/>.

9.5.1 Informace k pracovnímu listu 6

Ročník: 7, 8, 9

Počet žáků: jedna třída, práce vhodná pro skupiny po třech

Čas: 9 hodin

Délka trasy: cca 4,5 km

Aktivity: práce v terénu, práce se souřadnicemi¹⁵⁶, doplňování informací, práce s fotografií

Pomůcky: papír, tužka, telefon, internet

Mezipředmětové vztahy: zeměpis, český jazyk, informatika

Klíčové kompetence: kompetence sociální a personální, kompetence digitální, kompetence pracovní

Vzdělávací cíle:

Žák se orientuje v terénu podle dostupných informací.

Žák doplňuje informace podle zadání.

Žák vypočítá souřadnice podle vzorce.

Žák porovná fotografie a svými slovy popíše rozdíly mezi nimi.

Žák vytvoří prezentaci podle zadání.

Cíle dle RVP ZV:

D-9-1-01 uvede konkrétní příklady důležitosti a potřeby dějepisných poznatků

D-9-1-02 uvede příklady zdrojů informací o minulosti; pojmenuje instituce, kde jsou tyto zdroje shromažďovány

Z-9-1-01 organizuje a přiměřeně hodnotí geografické informace

¹⁵⁶ Pocatky ochotnickeho divadla. *Geocaching* [online]. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.geocaching.com/geocache/GC1XMMZ>.

a zdroje dat z dostupných kartografických produktů a elaborátů, z grafů, diagramů, statistických a dalších informačních zdrojů

Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii

Z-9-6-01 vymezí a lokalizuje místní oblast (region) podle bydliště nebo školy

ČJL-9-1-04 dorozumívá se kultivovaně, výstižně, jazykovými prostředky vhodnými pro danou komunikační situaci

I-9-1-01 získá z dat informace, interpretuje data, odhaluje chyby v cizích interpretacích dat

I-9-4-03 vybírá nejvhodnější způsob připojení digitálních zařízení do počítačové sítě; uvede příklady sítí a popíše jejich charakteristické znaky

I-9-4-05 dokáže usměrnit svoji činnost tak, aby minimalizoval riziko ztráty či zneužití dat; popíše fungování a diskutuje omezení zabezpečovacích řešení

9.5.2 Pracovní list 6

Nezapomeňte během své cesty fotografovat, abyste měli co dát do výsledné prezentace! Zaměřte se na scenerie i detaily.

Úkol č. 1: Přes Mapy.cz najděte budovu Městského úřadu. Jděte k ní a hledejte tabuli s informacemi o divadle.

Pokud jste ji našli, opište si letopočet ABCD, od kterého se zde divadlo hrálo (ještě ve staré dřevěné radnici).

Letopočet _ _ _ _

Nahrad'te ho písmeny:

A= _

B= _

C= _

D= _

Úkol č. 2: Hledejte červenou šipku se symbolem divadla. Víte jaký je symbol divadla? Pořádně se rozhlédněte!

Našli jste? Tak sledujte šipky, zavedou vás k další tabuli.

Úkol č. 3: Vidíte před sebou další tabuli? Skvěle. Právě v tomto domě, číslo popisné DE, začal Jan Petruška se svými žáky hrát divadlo.

Číslo popisné: _ _

Nahrad' čísla písmeny DE:

D= _

E= _

Jděte dál po červených šipkách s maskou.

Souřadnice:

N 50° 4_._._

E 15° 2_._._

Zadejte souřadnice do Mapy.cz a jděte podle nich.

Úkol č. 8: Před jakou budovu jste došli? _____

Pořídte fotografii budovy a porovnejte ji s obrázkem:

Obrázek 5: Divadelní budova. Zdroj: archiv divadelního spolku Krakonoš.

Jaké dva rozdíly vás napadnou při prvním pohledu na fotografii a aktuální podobu budovy?

1.

2.

Popište alespoň tři věci, které jsou dnes jinak:

- 1.
- 2.
- 3.

Označte/zakroužkujte na fotografii (tady či v mobilním telefonu) změny, které jste našli.

Proč je dobré uchovávat staré fotografie budov? Diskutujte a zaznamenejte alespoň dva důvody:

- 1.
- 2.

Chcete se podívat na staré fotografie či plány nějakých budov, soch apod. Kam půjdete? (budova/instituce) _____

Na jaké hory se právě díváte, postavíte-li se čelem k budově a podíváte se doprava? _____

Napište alespoň tři prvky, které se vám na procházce líbily.

- 1.
- 2.
- 3.

10 Závěr

Práce byla a je zaměřena na aktivity spojené s pracovními listy. Nejen žáci základních škol, ale kdokoliv, kdo do Vysokého zavítá, se díky nim dozví něco o divadelním spolku Krakonoš. Jednotlivé aktivity jsou zaměřeny na zážitkovou pedagogiku, aktéři proto musí do terénu na místa, která jsou spjata s divadelním spolkem. To vede k zapojení do skupinových činností, ve kterých je kladen důraz na praktické dovednosti, jenž jsou však propojením různých předmětů. Objevují se tu tedy mezipředmětové vztahy, které napomáhají naplňování různých očekávaných výstupů z RVP ZV.

Diplomová práce není zaměřena na celkovou historii českých zemí, ale na regionální historii. Jednotlivé úlohy se zaměřují hlavně na historii divadelního spolku, ve kterých se žáci, kromě informací o spolku, učí praktickým dovednostem a aktivitám, které mohou uplatnit v běžném pracovním životě. Kromě různých analýz a porovnání je vhodné zmínit také projekt s cílem vybrat určitou finanční částku. Tato dovednost se může hodit nejen budoucím podnikatelům. Touto aktivitou se rozvíjí kromě kompetence k podnikání také kompetence pracovní, k řešení problémů, komunikativní apod. Danou úlohu je možné zařadit do výuky v rámci vzdělávací oblasti Člověk a svět práce, neboť ta se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti.

Pracovní listy vycházejí z pramenů, které jsou uloženy v archivu divadelního spolku Krakonoš. Samotná historie divadla je excerpována a shrnuta na základě rešerší jednatelských knih a ze seznamů odehraných divadelních představení. Vybrané materiály pro aktivity však vycházejí hlavně ze scénářů a plakátů, které jsou uloženy právě v divadelním archivu. Žáci se tak seznámí s tématem divadelnictví i trochu jiným způsobem, než jak se to na školách většinou učí. Navíc si uvědomí důležitost při udržování kontinuity a svědectví o činnosti předchozích generací. Pochopí změny v běžném životě, pokrok v technologiích i v zábavě. Součástí

některých úloh je také vytváření vlastních návrhů a informačních materiálů. Žáci tak mohou být kreativní a zkusit si práci divadelníka či archiváře alespoň na chvíli.

Za povedenou bych označila celkovou koncepci pracovních listů, které na sebe téměř navazují. I pro člověka, který zavítá do města poprvé, jsou myslím srozumitelné a dobře návodné. Za nejvíce vydařenou úlohu považuji poslední, věnující se divadelní stezce, která je kompletně zasazena jak do terénu, tak do historie divadla, neboť úloha je cílena k jednotlivým chalupám, kde se v minulosti hrálo. V této aktivitě je zaměření práce nejvíce naplněno. Ostatní úlohy jsou sice také spjaté s divadelními místy, avšak není to ten hlavní záměr aktivit. Spíš je to jejich doplnění. To bych zpětně udělala jinak – více bych ta místa do úloh zapojila.

Jednotlivé aktivity se hlavně snaží o přiblížení divadelního prostředí široké veřejnosti. Nejen žáci tak mohou získat motivaci a chuť se zapojit a stát se součástí této dlouhotrvající tradice.

11 Zdroje

11.1 Prameny

Jednatelské zprávy od roku 1963 do roku 1984, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Jednatelské zápisy Pěvecko-divadelní jednoty „Krakonoš“ ve Vysokém nad Jizerou ode dne 18. července 1930, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Kniha zápisů Pěvecko-divadelní jednoty Krakonoš ve Vysokém nad Jizerou, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Matrika spolku divadelních ochotníků „Přemysl“ ve Vysokém, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

MORÁVKOVÁ, Pavlína, HEJRAL, Josef. *Cesta kolem světa za osmdesát dní / Le tour du monde en 80 jours: Výpravná hra s předehrou, pěti jednáními a patnácti obrazy*. Verze 2. Vysoké nad Jizerou: Archiv divadelního spolku Krakonoš, 2002.

Prosba k přátelům ochotnictva! Archiv divadelního spolku Krakonoš, nepublikováno.

PULDA, A. *Cesta kolem světa za osmdesát dní: Výpravná hra s předehrou, pěti jednáními a patnácti obrazy*. Vysoké nad Jizerou: Archiv divadelního spolku Krakonoš.

Scénář hry Polní maršálek, archiv divadelního spolku Krakonoš, nepublikováno.

Seznam divadelních představení „Krakonoše“ od roku 1954, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

Seznam divadelních představení od roku 1786-1953, archiv divadelního spolku Krakonoš, Vysoké nad Jizerou, nezpracováno.

11.2 Rozhovory

Rozhovor se Svatavou Hejralovou, 25. 11. 2022, Vysoké nad Jizerou. Archiv autorky.

11.3 Literatura

BOROVÝ, Klement, PODLAHA, Antonín. *Libri erectionum archidioecesis pragensis saeculo XIV. et XV.* Praeae: J.G. Calve, 1875-1827.

CÍSAŘ, Jan. *Nástin metodiky amatérského herectví.* Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost, 1982.

CÍSAŘ, Jan. *Přehled dějin českého divadla : Od počátků do roku 1862.* Praha: Akademie múzických umění, 2004. ISBN 80-7331-007-4.

ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod.* Praha: Grada, 2015. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3450-7.

ČECH, Tomáš. *Efektivní využívání volného času jako součást životního stylu dětí v postmoderní společnosti.* Pedagogická orientace 2002, roč. 12, č. 2. ISSN 1211-4669.

DVOŘÁČKOVÁ, Adéla, ŠULCOVÁ, Martina, JIRÁSEK, Ivo. Analýza metodologických postupů publikovaných prací v oblasti zážitkové pedagogiky. *Pedagogika* [online]. 2014, 64(4), [cit. 2023-05-24]. ISSN 2336-2189. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=10871%20title>.

DVOŘÁK, Jan. *Malý slovník managementu divadla.* Praha: Pražská scéna, 2005. Teatrolgie. ISBN 80-86102-49-1

DYK, Viktor. *Podél cesty.* Praha, 1922.

FRIČOVÁ, Jana. *To pravé místo pro divadlo: 50 let Krakonošova divadelního podzimu ve Vysokém nad Jizerou.* Vlkov: Helena Rezková, 2019. ISBN 978-80-88182-12-2.

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: Trendy pedagogiky volného času.* 2. vydání. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení.* Havlíčkův Brod: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.

CHORVÁT, Ivan, ŠAFR, Jiří, eds. *Volný čas, společnost, kultura: Česko - Slovensko.* Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. ISBN 978-80-7419-270-8.

HOJDA, Zdeněk, BENDO VÁ, Eva, eds.. *Od práce k zábavě: Volný čas v české kultuře 19. století.* Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-2003217-1.

HORÁČEK, Jaromír. *Nic kalýho zpod Žalýho.* Ilustroval Anna MYTYSKOVÁ. Liberec: Severočeské krajské nakladatelství, 1963.

JAVORIN, Alfred a Divadelní ústředna (vydavatelství). *Divadla a divadelní sály v českých krajích, I. díl: Divadla*. Praha: Umění lidu, 1949.

JÍLEK, František. *Ze života našich otců*. Liberec: Krajské nakladatelství, 1960.

JIRÁSEK, Ivo. *Zážitková pedagogika: Teorie holistické výchovy (v přírodě a volném čase)*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1485-4.

KALISTA, Zdeněk. *Selské čili sousedské hry českého baroka*. V Praze: Melantrich, 1942. Odkaz minulosti české.

KUBÁT, Miroslav. *Divadlu vysockému na mnoho mil rovno nebylo: Sborník k dvoustému výročí ochotnického divadla v Podkrkonoší*. Turnov: Kruh, 1986.

LADECKÝ, Jan. *Příspěvky k dějinám českého divadla: zároveň Seznam předmětů divadelního oddělení Národopisné výstavy československé roku 1895*. Praha: Divadelní odbor, 1895.

LUKÁŠ, Václav. *Vysoké nad Jizerou: Pohledy do minulosti daleké i nedávné*. Vysoké nad Jizerou: Město Vysoké nad Jizerou, 1992.

LUŠTINEC, Jan. *Historický vývoj západních Krkonoš: expozice Krkonošského muzea v Jilemnici*. Praha: Merkur, 1988.

LUŠTINEC, Jan. *Jan Nepomuk hrabě Harrach: ze života českého kavalíra*. Vrchlabí: Správa Krkonošského národního parku, 2018. ISBN 978-80-7535-086-2.

LUŠTINEC, Jan, NOSEK, Petr, REJHA, Adam. *Harrachové: vznešenost zavazuje*. Sychrov: Národní památkový ústav, územní památková správa na Sychrově, 2023. ISBN 978-80-906784-6-0.

METELKA, Věnceslav, JECH, Jaromír. *Ze života zapadlého vlastence*. Praha: Mladá fronta, 1977.

MIKOVEC, Ferdinand Břetislav. *Stopy selského či sousedského divadla v Čechách. Lumír*. 1855, 55(34). ISSN 1212-0243.

NAVRÁTIL, Ivo, JAKUBEC, Pavel. *Semilsko*. Praha: Litomyšl, 2010. Zmizelé Čechy. ISBN 978-80-7432-054-5.

Památník 150leté činnosti divadelní ve Vysokém nad Jizerou. Vysoké nad Jizerou, 1936.

PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-681-0.

PRAHL, Roman. *Od práce k zábavě: podoby volného času v umění XIX. století*. V Plzni: Západočeská galerie, p.o., 2020. ISBN 978-80-88027-99-7.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání. Praha: MŠMT, 2021.

RYDVAN, Jakub. *Ve službách Thalie: České divadlo ochotnické: Soubor dokladových statí.* Olomouc: Hanácká knihtiskárna, 1944.

Sebehodnocení žáků: Sebehodnocení dílčí činnosti – otázky. *Národní pedagogický institut České republiky: Zapojme všechny.cz* [online]. 3/2021. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/clanek/detail/sebehodnoceni-zaku-prakticke-tipy>.

SOCHOROVÁ, Ludmila. *Sousedské divadlo českého obrození.* Praha: Odeon, 1987.

STARÝ, Karel, LAUFKOVÁ, Veronika. *Formativní hodnocení ve výuce.* Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.

ŠRÁMKOVÁ, Vítězslava, VALENTA, Jiří. *Místopis českého amatérského divadla.* II. díl, N - Ž. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, útvar ARTAMA, 2002. ISBN 80-7068-155-1.

VALIŠOVÁ, Alena, KASÍKOVÁ, Hana. *Pedagogika pro učitele.* Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1734-0.

Vysoké nad Jizerou: S věčkem po Libereckém kraji. Liberec: Kalendář Liberecka, 2022.

11.4 Kvalifikační práce

DRMLOVÁ, Adéla. *Historie loutkového divadla v obci Vysoké nad Jizerou.* Liberec, 2021. Bakalářská práce. Technická univerzita v Libereci. Vedoucí práce PhDr. Markéta Lhotová, Ph.D.

STRNÁDKOVÁ, Jitka. *Vývoj ochotnického divadla na Vysocku.* Ústí nad Labem, 1995. Diplomová práce. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. Vedoucí práce Doc. PhDr. Jaroslav Hoffman, CSc.

11.5 Online zdroje

Co je HitHit. *HitHit* [online]. [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: <https://www.hithit.com/cs/article/whatIsHitHit>.

Dětské hřiště K. Havlíčka Borovského. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://mapy.cz/dopravni?source=base&id=1928140&x=15.4079391&y=50.6834321&z=17>.

Divadelní okruh: Za historií místního divadla. *Vysoké nad Jizerou* [online]. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/divadelni-okruh/>.

Divadelní spolek Krakonoš. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://mapy.cz/dopravni?source=firm&id=397123&x=15.4033492&y=50.6850481&z=17>.

Historická gramotnost v praxi. *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. [cit. 2023-06-02]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/akce/historicka-gramotnost-v-praxi/>.

Historické myšlení a historická gramotnost. *D-21* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.dejepis21.cz/historicke-mysleni-a-historicka-gramotnost>.

Infografika. *Canva* [online]. [cit. 2023-06-29]. Dostupné z: <https://www.canva.com/design/DAFnUbJydGg/Q9AAuLGzq9h0BuTvb5kOkQ/edit>.

Krakonošův divadelní podzim: Národní přehlídka venkovských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou. [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://www.kdpvysoke.cz>.

Návrhový a evidenční list kulturního statku k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Libereckého kraje: TRADICE OCHOTNICKÉHO DIVADLA VE VYSOKÉM NAD JIZEROU. Turnov, 2014. Dostupné také z: https://www.muzeum-turnov.cz/wp-content/uploads/2019/08/Navrhovy_a_evidencni_list_Vysocke_divadlo_komprimovany.pdf.

Newsletter #1 - Pětilístek a Diamant. *Svět gramotnosti* [online]. [cit. 2023-06-19]. Dostupné z: <https://www.svetgramotnosti.cz/Clanek/106/newsletter-1-petilistek-a-diamant>.

Obecné informace o spolku. *Divadelní spolek Krakonoš* [online]. [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <https://ds-krakonos.cz/#onas>.

Obecné informace. *Vysoké nad Jizerou* [online]. 2015 [cit. 2023-05-10]. Dostupné z: <http://www.vysokenj.cz/index.php/cs/obecne-informace>.

Park básníků. *Mapy.cz* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://goo.gl/maps/gAFFbksm9monZov57>.

Pocátky ochotnického divadla. *Geocaching* [online]. [cit. 2023-06-24]. Dostupné z: <https://www.geocaching.com/geocache/GC1XMMZ>.

RAKOUŠOVÁ, Alena. Sebehodnocení žáků. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2/2008 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/1965/SEBEHODNOCENI-ZAKU.html>.

Soubory: Krakonoš, DS / Přemysl. *Databáze českého amatérského divadla* [online]. [cit. 2023-05-12]. Dostupné z: <https://www.amaterskedivadlo.cz/main.php?data=soubor&id=99>.

Svatava Hejralová: Medailon. *Regionální osobnosti Libereckého kraje* [online]. [cit. 2023-06-28]. Dostupné z: <https://www.osobnostilibereckehokraje.cz/osobnosti/id:45993>.

Trasa z náměstí k divadlu. *Google* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/dir/Vysoké+n.Jiz.,+nám.,+512+11+Vysoké+nad+Jizerou/Divadelní+Spolek+Krakonoš,+Vysoké+nad+Jizerou/@50.6853789,15.3996686,17z/data=!3m1!4b1!4m1!4m1!1s0x470ec7c38525e1af:0x1c9029e9ff4d664f!2m2!1d15.40122!2d50.68597!1m5!1m1!1s0x470ec7c3e0a31657:0xe8ad6fde321e0911!2m2!1d15.4032332!2d50.6850382!3e2?entry=ttu>.

Vlastivědné muzeum pro Vysoké nad Jizerou a okolí. *Vysoké nad Jizerou: Malebné městečko Podkrkonoší* [online]. [cit. 2023-07-01]. Dostupné z: <https://info.vysokenadjizerou.cz/vlastivedne-muzeum/>.

Willy Fog na cestě kolem světa. *YouTube* [online]. [cit. 2023-06-18]. Dostupné z: <https://youtu.be/sY3NGz69RCg>.